

Rapport

Buurtverbinders in Tilburg Noord

HET pon | telos

Rapport

Buurtverbinders in Tilburg Noord

Auteurs

Marleen van der Haar, Katja Nagelkerke en Imke Smulders

Projectnummer

23034.01

Datum

December 2023

Opdrachtgever

Fotograaf

Katja Nagelkerke

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Onderzoeksopzet	4
1.2	Theoretische concepten	5
1.3	Leeswijzer	6
2	Tilburg Noord	8
2.1	De mensen	8
2.2	De plekken	8
2.3	Wijkaanpak	8
2.4	De initiatieven	9
2.5	Buurtverbinders	9
3	Buurtverbinders: een analyse	11
3.1	Werkwijzen	11
3.2	Motivaties	12
3.3	De verbinders	13
3.4	Bubbels en breuklijnen	14
4	De buurtverbinders en initiatieven	16
4.1	Tira Mi Su	16
4.2	Noordraad	20
4.3	De Huiskamer	24
4.4	Het Ronde Tafelhuis	29
5	Nawoord	38
6	Bronnen	40

1 Inleiding

“Schuif aan, hier zijn nog stoelen, willen jullie thee of koffie?”, verwelkomt Maria Antoinetta ons. Er is volop bedrijvigheid en gezelligheid in de garagebox onder de Sibeliushof van de buurt Vlashof in Tilburg Noord. Dit is de thuishonk van kleding-initiatief Tira Mi Su en van het koffiemoment dat buurtondersteuner Mariët daar op dinsdag en donderdag organiseert. De dames van Tira Mi Su zijn aan het opruimen en kleding aan het sorteren, terwijl Mariët in gesprek is met verschillende flatbewoners. Terwijl we koffiedrinken en huisgemaakte zoetigheden van een bewoner uit de flat eten, druppelen er langzaam meer mensen binnen. Een dame van in de 90, die al ruim 45 jaar in de flat woont en ooit is meegenomen naar het koffiemoment door een jonge buurvrouw, een 60-jarige man die zich voorstelt als ‘de koffieman’ en mensen die tassen met kleren komen brengen: iedereen schuift aan, drinkt een kop koffie of thee, maakt een praatje met elkaar en met ons. De sfeer in deze kleine, knusse ruimte onder een van de enorme flats in de veelbesproken wijk Tilburg Noord is het beste te beschrijven met de begrippen geborgenheid, samenzijn en vanzelfsprekendheid. Hier mag je gewoon zijn (observatie 13 juli 2023).

Verbondenheid tussen mensen, ook wel sociale cohesie genoemd, wordt vaak gebruikt als een graadmeter om te bepalen hoe het met de samenleving gaat (Bakker et al., 2023). Daarnaast wordt sociale cohesie gezien als hét middel dat nodig is om sociale problemen op te lossen. Zo zou sociaal contact ervoor zorgen dat onwenselijke bubbels en scheidslijnen, die juist ontstaan door het ontbreken van (een gevoel van) verbondenheid, worden voorkomen, zo schrijft de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) (RVS, 2022: 11). Sociaal contact is niet alleen van belang voor individueel welzijn, het faciliteert ook maatschappelijk initiatief en verbondenheid, wat uiteindelijk zorgt voor een levendige democratie (RVS, 2022: 11). Laagdrempeligheid en persoonlijk contact in de buurt vormen de basis voor de ‘geenloketgedachte’ van de adviescommissie Versterken

Weerbaarheid Democratische Rechtsorde (VWDR). Deze commissie is ingesteld om te onderzoeken en adviseren over de effecten van politieke polarisatie en radicalisering op het democratisch proces. Een belangrijke taak hierbij is om met oplossingen te komen die de verbinding tussen mensen en de overheid en tussen mensen onderling versterken (VWDR, 2023). In het licht van de overwinning van de radicaal-rechtse PVV-leider Geert Wilders bij de Tweede Kamerverkiezingen in november ’23, en dus de roep van onvrede over het huidige politieke bestel van de stemmende Nederlander, lijken deze oplossingen relevanter dan ooit. De commissie ziet laagdrempeligheid en persoonlijk contact als een oplossing voor het lage vertrouwen in de overheid (Burgerperspectief, 2023). Ondertussen laat onderzoek in Brabant zien dat het vertrouwen in de medemens lijkt te stijgen (Blanken & Verhoeven, 2023). Ook buurtbetrokkenheid is hoog: ditzelfde onderzoek onder 10.000 Brabanders laat zien dat ruim zeven op de tien bewoners zich verbonden voelt met de buurt. We vragen ons in dit onderzoek daarom af wat ervoor zorgt dat mensen betrokken zijn bij hun omgeving en zich hiervoor willen inzetten. En in het verlengde daarvan: zorgt deze buurtbetrokkenheid voor meer verbondenheid en vertrouwen in elkaar én in de overheid?

Ons bezoek aan de ‘Sibeliushof’ maakt deel uit van dit kwalitatief onderzoek naar buurtbetrokkenheid in Tilburg Noord. Juist in deze wijk, die op verschillende manieren gekenmerkt wordt als een wijk met veel diversiteit en sociaaleconomische achterstanden, zijn we benieuwd wat inzet in de wijk doet met mensen. Vormen buurtbetrokkenheid en verbondenheid dé sleutel tot een duurzame, veerkrachtige samenleving? We gaan op zoek naar de antwoorden op deze vragen door te praten met betrokken bewoners van Tilburg Noord en hun verhalen in kaart te brengen. Deze kwalitatieve casestudy van Tilburg Noord is daarmee een aanvulling op de verkenning Bubbels en Breuklijnen in Brabant van Brabant Kennis.

1.1 Onderzoeksopzet

De casestudy bestaat uit verschillende delen: een quickscan van relevante documenten, literatuurstudie, interviews en observaties. Deze combinatie van methoden is ingezet om de volgende onderzoeksvragen te beantwoorden:

- Hoe krijgt buurtbetrokkenheid en -verbondenheid, in relatie tot de maatschappelijke opgaven in de buurt, vorm en betekenis via buurtinitiatieven in Tilburg Noord?
- Welke vormen van bubbels en breuklijnen vinden we terug in de buurtinitiatieven en verhalen van bewoners over buurtbetrokkenheid en -verbondenheid?

1.1.1 De wijk in beeld: gesprekken met sleutelpersonen en quickscan documentatie

Het onderzoek is gestart met gesprekken met enkele sleutelpersonen in de wijk om een beeld te krijgen van hoe zij naar de wijk kijken, wie de bewoners zijn en wat er speelt in de buurt. Daarnaast is een quickscan uitgevoerd van beleidsdocumenten en online deskresearch over de samenstelling van de wijk en maatschappelijke organisaties die hier actief zijn. Op basis van deze informatie hebben we vier verschillende buurtinitiatieven met een structureel karakter geselecteerd om verder te onderzoeken.

1.1.2 De buurtinitiatieven in beeld: interviews, gesprekken en observaties

Per buurtinitiatief zijn via formele interviews, informele gesprekken en observaties verhalen opgehaald bij bewoners, betrokken bij het initiatief, over de beweegredenen om actief te zijn in de buurt of om deel te nemen aan de activiteiten. In de interviews met (actieve) bewoners hebben we geprobeerd aansluiting te zoeken bij de directe leefwereld van mensen zodat zij zich maximaal uitgenodigd zouden voelen om te vertellen over hun beleving, visie, motivatie en actiebereidheid. We nemen hierbij - waar mogelijk - elementen uit het levensverhaal van de geïnterviewden mee: 'Wat komen zij in hun leven tegen

en hoe geven zij hun leven vorm in de wijk?'. We hebben hen gevraagd naar eigen ervaringen met, en houding ten aanzien van, buurtbetrokkenheid in het algemeen en het initiatief waar zij aan verbonden zijn in het bijzonder.

1.1.3 Dataverzameling

We interviewden drie professionals, werkzaam bij de gemeente en een maatschappelijke welzijnsorganisatie. Twee omgevingsmanagers van Tilburg Noord en een buurtondersteuner van ContourdeTwern. Daarnaast interviewden we zes mensen die betrokken zijn bij vier initiatieven in Tilburg Noord. Deze mensen hebben een rol als professional, initiatiefnemer en/of bezoeker bij de initiatieven. De onderzochte initiatieven zijn de wijkraad Noordraad Heikant-Quirijnstok, Het Ronde Tafelhuis, Tira Mi Su en De Huiskamer (zie hoofdstuk 2 voor een meer uitgebreide beschrijving). Bij ieder initiatief zijn we op locatie langs gegaan, woonden we een activiteit bij en spraken we met de mensen die deelnemen.

1.1.4 Analysemethode

Voor de analyse hebben we een *grounded theory approach* gehanteerd, waarbij de theorie is opgebouwd vanuit een iteratief proces waar dataverzameling en analyse in interactie ontstaan (Clark et al., 2021). Hoewel de analyse start bij de bevindingen uit het empirische onderzoek, zijn de inzichten gerelateerd aan eerder onderzoek. Om die reden bespreken we hieronder de theoretische concepten veerkracht, betrokkenheid en *best persons*. Op deze manier duiden we in de analyse de bevindingen uit deze casestudy in het licht van de wetenschappelijke discussie over buurtbetrokkenheid en vertrouwen in de overheid en elkaar.

1.2 Theoretische concepten

1.2.1 Veerkracht en vertrouwen

Als gevolg van complexe maatschappelijke opgaven op vele fronten tegelijkertijd (zoals klimaat, energie, arbeidsmarkt, woningbouw en zorg) zijn we een samenleving in transitie. Het meebewegen met deze grote veranderingen vraagt veel van mensen. De impact van de maatschappelijke opgaven is niet gelijk verdeeld en doet dan ook een onevenredig beroep op de veerkracht van mensen (Van Pelt & Ročak, 2023: 8). De mate van veerkracht waarover mensen beschikken, wordt bepaald door het vermogen om te gaan met veranderingen en de toegang tot persoonlijke, sociale en omgevingshulpbronnen die we daarbij hebben (Blanken et al., 2020). Onderzoek in Brabant laat zien dat een deel van de mensen niet of deels redzaam is (Blanken et al., 2020). Dat gegeven schuurt met een overheid die juist steeds vaker redzaamheid van bewoners verwacht. De behoefte om een participatiesamenleving vorm te geven, waarin mensen meer verantwoordelijk worden voor hun eigen leven en hun leefomgeving, is nog steeds sterk aanwezig. Het blijkt echter dat de overheid vaak onrealistische verwachtingen heeft van mensen als het gaat om eigen verantwoordelijkheid, participatie en aanpassingsvermogen. Geschreven beleid past dus niet altijd bij het mensbeeld waarop het gebaseerd is (SCP, 2023). Het is dan ook belangrijk om mensen zelf te bevragen en het mensperspectief terug in beleid te brengen: “beter snappen hoe het met mensen gaat, wat de meningen van mensen zijn en wat dit betekent voor henzelf, hun omgeving en de samenleving” (Putters, 2022: 24).

Terwijl de overheid meer van mensen verlangt qua redzaamheid, daalt het vertrouwen in overheden en instanties de afgelopen jaren (Burgerperspectief, 2023). Dit kan leiden tot ondermijning van de democratische rechtsstaat en lijkt sterk te spelen bij de mensen die overheidsondersteuning het hardst nodig hebben, zoals mensen met een bestaansonzekere positie (Adviescommissie VWDR, 2023). Mogelijk ligt een oplossing voor het versterken van de bestaanszekerheid en het hervinden van het overheidsvertrouwen in

sleutelpersonen in de buurt (Adviescommissie VWDR, 2023). Een tegengestelde beweging is namelijk zichtbaar in het vertrouwen in elkaar: het vertrouwen in de medemens lijkt juist te stijgen en 70% van de (Brabantse) bewoners voelt zich verbonden met de buurt (Blanken & Verhoeven, 2023).

1.2.2 Verbinders tussen leef- en systeemwereld

Er bewegen zich veel actoren in de ruimte tussen overheid en bewoners. Deze mensen vertalen en verbinden de leef- en systeemwereld, ofwel de dagelijkse ervaringen, belevingen en behoeften van bewoners naar de wereld van beleid en openbaar bestuur. Deze verbinders kunnen vrijwilligers, professionals of ambtenaren zijn. In een studie naar ‘best persons’ zijn Van den Brink et al. (2012) op zoek gegaan naar de kenmerken van deze actoren. Zij vonden acht verschillende soorten sleutelpersonen die een verschil kunnen maken in een ‘Nederlandse achterstandswijk’. Opvallend in deze typologie is dat deze sleutelpersonen andere werkwijzen gebruiken en op een eigen manier omgaan met de systeem- en leefwereld, zoals het gebruik van concrete acties (project of activiteit) of juist inzet op het relationele aspect (netwerk opbouwen). Volgens Van den Brink et al. (2012) zijn de zogenaamde ‘best persons’ op hun eigen wijze in staat om de spanning tussen de leef- en systeemwereld te temperen. In hun analyse benoemen ze een aantal elementen die ervoor zorgen dat deze actoren succesvol een brug weten te slaan tussen deze twee werelden. Zo is het nodig om deze sleutelpersonen ‘speelruimte’ en improvisatieruimte te geven. Daarnaast zijn eigen ondernemerschap en (persoonlijke) betrokkenheid, en dus bevlogen zijn en werken vanuit een persoonlijke visie, daarbij cruciaal. De onderzoekers constateren ook dat deze sleutelpersonen vaak een eigen werkomgeving creëren. Bepalend voor succes lijkt ook de zogenaamde ‘fit’ tussen de werkwijze van de sleutelpersonen en de problemen van de bewoners. Daarbij gaat het dan vooral om geloofwaardig handelen en niet zozeer om altijd meetbare resultaten genereren. Ten slotte blijkt steun vanuit de persoonlijke omgeving voor de sleutelfiguur ook een belangrijke factor voor een succesvolle verbinding tussen mens en overheid.

1.3 Leeswijzer

Na deze introductie vervolgen we dit rapport met een korte schets van Tilburg Noord, de initiatieven en portretten van de buurtverbinders in hoofdstuk 2. Vervolgens presenteren we in hoofdstuk 3 onze analyse van de interviews en observaties aan de hand van het centrale begrip buurtverbinders; hoe weten ze mensen te verbinden en wat is hun motivatie om dit te doen? In hoofdstuk 4 volgen de portretten van de buurtverbinders; hierin maken we nader kennis met de mensen, bespreken we hun verhalen en wat ze belangrijk vinden. Op die manier geven we letterlijk en figuurlijk kleur aan de initiatieven waar zij zich voor inzetten.

2 Tilburg Noord

2.1 De mensen

Ongeveer een tiende van de bewoners van Tilburg woont in de wijk Tilburg Noord: zo'n 23.000 mensen. Tilburg Noord bestaat uit drie buurten waarvan Heikant met bijna 12.000 bewoners de grootste is, gevolgd door Stokhasselt met ruim 7.100 bewoners. Quirijnstok is qua inwoneraantal de kleinste, met ruim 4.800 bewoners.

In Heikant (52%) en Stokhasselt (56%) wonen meer mensen met een laag inkomen dan gemiddeld in Tilburg (42%). In Quirijnstok is dat percentage iets lager dan het Tilburgse gemiddelde (39%). Het gemiddelde inkomen van bewoners in Stokhasselt is €18.800 en in Heikant is dat €20.700. Alleen in Quirijnstok is het inkomen min of meer vergelijkbaar met het Tilburgs gemiddelde van €26.900.

Het aandeel mensen met een laag opleidingsniveau in de wijken Heikant (41%) en Stokhasselt (43%) is hoger dan het gemiddelde voor de stad Tilburg (28%). Voor de wijk Quirijnstok (29%) is dit min of meer gelijk aan het Tilburgse gemiddelde. In alle drie de buurten is de groep bewoners met een laag opleidingsniveau het grootst (ten opzichte van de groep bewoners met midden- en hoog opleidingsniveau).

In Tilburg Noord wonen 120 verschillende nationaliteiten (Gemeente Tilburg, 2023). Veel bewoners van Tilburg Noord hebben een migratieachtergrond, wat betekent dat tenminste een van de ouders in het buitenland is geboren. In Stokhasselt heeft 65% van de bewoners een migratieachtergrond, in Heikant is dat percentage 49% en in Quirijnstok 32%. Gemiddeld genomen heeft in Tilburg 30% van de bewoners een migratieachtergrond. In alle drie de wijken heeft het merendeel van de bewoners met een migratieachtergrond een niet-westerse achtergrond (volgens het CBS betreft dit landen uit Afrika, Latijns-Amerika en Azië, uitgezonderd Indonesië en Japan, en Turkije).

Samenvattend laten de cijfers zien dat de wijken Stokhasselt en Heikant gemiddeld cultureel meer divers en groter zijn, en bewoners een lager inkomen en opleidingsniveau hebben, dan in de wijk Quirijnstok. *De cijfers uit deze paragraaf zijn afkomstig van Gemeente Tilburg (<https://tilburg.incijfers.nl/jive>).

2.2 De plekken

Tilburg Noord is gelegen in het Noordoosten van de stad, boven het kanaal en omringd door een N-weg (zie figuur 1). Er zijn twee wijkcentra, de Ypelaer (Stokhasselt) en MFA de Symfonie (Heikant). Quirijnstok heeft geen eigen wijkcentrum. Deze wijkcentra zijn bedoeld als ontmoetingsplekken voor bewoners. Er worden door verschillende groepen diverse activiteiten georganiseerd.

Op een andere manier zijn de winkelcentra ook plekken waar veel mensen uit de wijk samenkomen. Midden in Heikant is een groot winkelcentrum gesitueerd, het Wagnerplein. In Stokhasselt is ook een kleiner winkelcentrum te vinden aan het Verdiplein. Op het Wagnerplein vind je naast winkels, horeca en een sportschool ook Het Ronde Tafelhuis, centrum voor religie en cultuur, in hetzelfde gebouw als de bibliotheek en de gemeentelijke stadswinkel.

2.3 Wijkaanpak

De gemeente Tilburg omschrijft Tilburg Noord als een wijk waar de leefbaarheid onder druk staat en waar een deel van de bewoners sociale en economische problemen heeft. Daarnaast zijn er volgens hen ruimtelijke opgaven van verduurzaming en verdichting (Gemeente Tilburg, 2023). De gemeente probeert daarom al jaren samen met maatschappelijke organisaties, bewoners en bewonersinitiatieven de vraagstukken aan te pakken (zie bijvoorbeeld de PACT-aanpak). In maart 2023 is in een collegebesluit vastgesteld om het wijkgericht werken te versterken (Raadsbrief Wijkgericht werken, 7 maart 2023). Hierin staat

het integraal en vanuit de leefwereld aanpakken van de opgaven centraal. Tilburg Noord is één van de drie wijken (naast West en Groenewoud) die extra aandacht krijgt. Naast de gemeente nemen ook bewoners zelf initiatief. Niet in de laatste plaats zijn juist zij degenen die de maatschappelijke opgaven in de wijk willen aanpakken. Zo schreven in 2017 de beide wijkraden het manifest 'Op naar nieuw Noord' dat volgens de opstellers een hartenkreet is met het doel de "draagkracht en leefbaarheid" in de wijk te verbeteren.

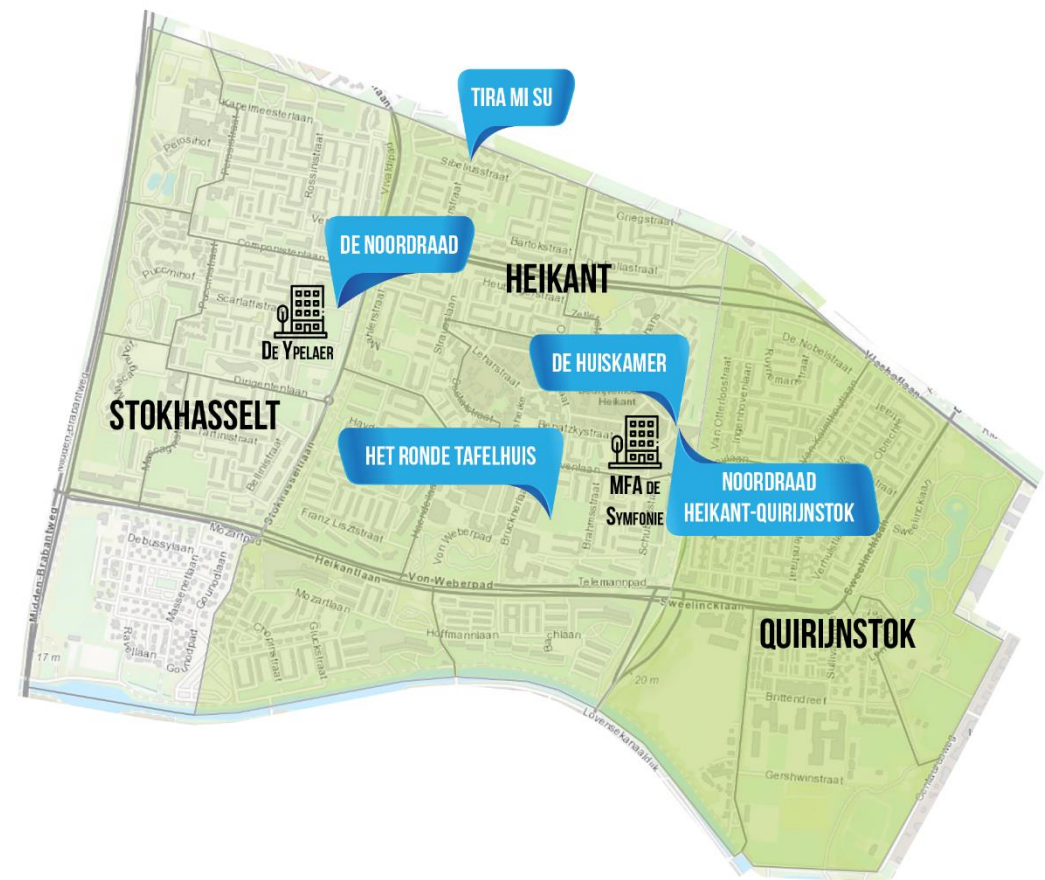
2.4 De initiatieven

Tilburg Noord kent tal van lokale initiatieven. Voor dit onderzoek zijn vier initiatieven bestudeerd. Deze kunnen worden getypeerd als twee meer formele organisaties, de wijkraad Noordraad Heikant-Quirijnstok en Het Ronde Tafelhuis, en twee meer informele organisaties, kledinginitiatief Tira Mi Su en activiteitencommissie De Huiskamer. De Noordraad is als erkende wijkraad een formeel overlegorgaan, met een structurele relatie met de gemeente. Het Ronde Tafelhuis is een interreligieus ontmoetingscentrum, ontstaan vanuit een samenwerking tussen de gemeente en de Norbertijnse Gemeenschap. Tira Mi Su en De Huiskamer zijn initiatieven van onderop, ontstaan vanuit bewoners. Tira Mi Su zamelt kleding en andere spullen in en deelt die uit aan wijkbewoners die het nodig hebben. De Huiskamer is voortgekomen uit de commissie Activiteiten & Evenementen van de Noordraad en organiseert laagdrempelige activiteiten voor bewoners. De initiatieven hebben ieder een plek in de wijk; de Noordraad en de Huiskamer huizen in MFA de Symfonie, Tira Mi Su is thuis in de Sibeliushuis en Het Ronde Tafelhuis deelt een gebouw met de bibliotheek en het stadskantoor op het Wagnerplein (Zie figuur 1).

2.5 Buurtverbinders

Op de volgende pagina worden de mensen geïntroduceerd die we hebben geïnterviewd, ieder vanuit de eigen rol als betrokken buurtbewoner en/of professional: Manuela Smarius, Harrie Meeuwesen, Hans Zuiderwijk, Thea van Blitterswijk, Mariët van de Laar, Abdelkader Barkane en Koen Wilsing.

Figuur 1. Kaart van Tilburg Noord met buurtinitiatieven

BETROKKEN BUURTBEWONERS EN PROFESSIONALS

MANUELA SMARIUS

Initiatief: Tira Mi Su

Manuela verzamelt kleding voor gezinnen die zelf niet of onvoldoende kleding kunnen betalen. Manuela krijgt het meest energie van de sfeer bij Tira Mi Su en de band met de mensen die er komen. Door kleding in te zamelen geeft ze anderen een 'happy-gevoel'. Daarnaast is ze ook EHBO-vrijwilliger.

HARRIE MEEUWESSEN

Initiatief: Wijkraden in Tilburg Noord

Als voorzitter van de wijkraad zet Harrie zich in voor drie wijken: Quirijnstok, Heikant en Stokhasselt. Dit werk doet hij graag om zelf bezig te blijven, maar ook om bij te dragen aan de maatschappelijke problemen die in de wijk spelen. Zo is hij bezig met onderwerpen zoals werkgelegenheid, eenzaamheid of het schakelen tussen gemeente en bewoners.

HANS ZUIDERWIJK

Initiatief: De Huiskamer

In de 34 jaar dat Hans in Noord woont heeft hij zich veel ingezet voor de wijk, waardoor hij ook veel mensen kent. Het thuisgevoel dat hij hier ervaart, wil hij delen met anderen. Ontmoetingen via laagdrempelige activiteiten, die hij nu organiseert voor De Huiskamer, zoals quiz-, kaart- of filmavonden dragen hieraan bij.

THEA VAN BLITTERSWIJK

Initiatief: Het Ronde Tafelhuis

Thea vindt het belangrijk dat er een plek is waar verschillende culturen en religies elkaar treffen. Ontmoeting is volgens haar de sleutel tot het breken van scheidingsmuren tussen groepen bewoners. Ze heeft zich hier altijd voor ingezet. Daarnaast ziet Thea bewoners vaak verstrikt raken in overheidssystemen, en wil ze zorgen dat deze mensen ook geholpen en gehoord worden.

MARIËT VAN DE LAAR

Buurtondersteuner ContourdeTwern

Al 11 jaar staat Mariët als sociaal werker midden in de wijken van Tilburg Noord. Ze ziet een ontmoetingsplek als cruciaal voor de samenhang en leefbaarheid in een wijk. Waar mensen elkaar treffen, ontstaat iets gemeenschappelijks. Daarnaast ziet ze dat betrokken zijn in de buurt de bewoners iets oplevert: van betekenis zijn voor een ander geeft een gelukkig gevoel van zingeving.

ABDELKADER BARKANE & KOEN WILSING

Omgevingsmanagers Gemeente Tilburg

Vanuit de functie als omgevingsmanager kennen Abdelkader en Koen zowel de mensen in Noord als de werkwijze binnen de gemeente. Ze zien hun rol nadrukkelijk als verbindende schakel tussen 'buiten' en de organisatie die achter hun staat. Hiervoor zien zij integraal werken binnen de gemeenten, inzetten op lange termijn doelen en een continue dialoog voeren met bewoners als belangrijke onderdelen om deze schakelfunctie te vervullen.

3 Buurtverbinders: een analyse

In dit hoofdstuk presenteren we de analyse van de interviews met de bewoners en professionals, de theorie en de activiteiten van de initiatieven. We typeren deze personen als buurtverbinders en lichten het antwoord op de onderzoeksvragen toe aan de hand van *wat ze doen* en *waarom ze doen wat ze doen*.

3.1 Werkwijzen

Elk initiatief kent een eigen ontstaansgeschiedenis, manier van mensen bereiken, doelstellingen en activiteiten. Zo zet Hans activiteiten in bij de Huiskamer om verbinding te maken, terwijl Harrie via het werk van de Wijkraad een verschil in de wijk wil maken. Dit sluit ook aan bij de typologie van Brink et al. (2018), waaruit blijkt dat sleutelpersonen ieder een eigen manier of ‘fit’ hebben om een brug te slaan tussen de échte wereld en overheidsland. Dat gegeven heeft ook impact op wie zich aangesproken voelt deel te nemen aan de activiteiten of gebruik te maken van de diensten. Twee initiatieven zijn van onderop ontstaan, vanuit behoeften van bewoners, en twee andere initiatieven zijn meer in samenspraak met bestaande organisaties ontstaan.

Opvallend is dat alle buurtverbinders dicht bij de bewoners staan. Ze kennen de buurt en de mensen, hebben een goed netwerk en weten hun weg te vinden naar instanties. **Ze navigeren, waar nodig, tussen leef- en systeemwereld.** Zo ziet Thea van Het Ronde Tafelhuis bijvoorbeeld mensen vastlopen tijdens een gemeentelijke aanvraag via een telefonisch keuzemenu. Deze mensen weten haar te vinden, waarop zij de weg weet naar het stadskantoor en zo voor hulp via een échte gemeentelijk medewerker zorgt. Ook buurtondersteuner Mariët is al tegen de grenzen van gemeentelijke interventies aangelopen. Zo stelde de gemeente isolatiemateriaal beschikbaar voor Tilburg Noord, toen de energieprijzen enorm stegen in 2022. Om hier gebruik van te maken moesten mensen QR-codes scannen en naar bouwmarkten aan de andere kant van de stad rijden, wat niet voor iedere bewoner mogelijk of gemakkelijk is. Mariët kwam meteen in actie, organiseerde voorlichting en transport van de materialen naar een geschikte

locatie in Noord. Deze voorbeelden illustreren duidelijk dat de overheid vaak geen realistische verwachting heeft van het kunnen van verschillende groepen bewoners (SCP, 2023). Doordat de verbinders in staat zijn zowel de taal van bewoners als die van (overheids)instanties te spreken, zorgen ze voor meer **mensperspectief** bij het aanpakken van de opgaven in de wijk.

“We moeten ook niet denken dat wij de hele overheid kunnen veranderen, maar op het moment dat mensen gekoppeld worden aan iemand van de overheid die ze wél gaat helpen, ja, dan gebeurt er wel iets.” – *Thea, Het Ronde Tafelhuis*

De buurtverbinders zijn stuk voor stuk betrokken mensen die graag iets voor anderen willen betekenen. Deze betrokkenheid is terug te vinden bij zowel de professionals als de vrijwilligers. Hun kracht zit in het luisteren naar wat mensen beweegt, wat ze nodig hebben en hier vervolgens naar te handelen. Ze weten **mensen in beweging te krijgen**. Zo heeft Maria van Tira Mi Su een sterke groep buurtvrijwilligers om zich heen verzameld, die er elke week zijn, terwijl sommige mensen voorheen nooit vrijwilligerswerk deden of betrokken waren in de buurt.

Samengevat zijn de volgende elementen in de werkwijze kenmerkend:

- Ieder buurtinitiatief heeft zijn eigen ontstaan, doel en manier van bewoners betrekken of helpen;
- Buurtverbinders vormen de brug tussen bewoners en overheidsinstanties;
- Buurtverbinders krijgen andere buurtbewoners gemotiveerd en in beweging.

3.2 Motivaties

Actieve bewoners geven aan dat er verschillende motivaties zijn om zich in te zetten voor hun buurt, maar bovenaan staan de sociale component en ‘iets goeds doen’. Vaak is **sociaal contact** het startpunt van betrokkenheid: mensen worden gevraagd door bekenden om aan te sluiten of ze zijn via-via al bekend met het initiatief, wat de drempel verlaagt. Zo is Manuela persoonlijk gevraagd om aan te sluiten bij Tira Mi Su.

“Ik ken de burelen tot twee deuren na mij en daar zeg je gedag tegen. De mensen bij Tira Mi Su maak ik mee en leer ik kennen.” – *Manuela, Tira Mi Su.*

Daarnaast blijkt ook het gevoel van **verbondenheid** een reden om blijvend met het initiatief bezig te zijn. Zo wordt de gezelligheid en het gezelschap benoemd als belangrijke motivatie. Sinds de bewoners betrokken zijn bij een initiatief blijken ze zich meer onderdeel te voelen van een **gemeenschap**, doordat hun sociale netwerk vergroot wordt en ze bijvoorbeeld bekender raken met de buurt. Dat gemeenschapsgevoel kan vervolgens weer een drijfveer zijn om inzet te blijven tonen: ze weten voor wie ze zich inzetten en hoe hun bijdrage helpt.

“Het plezier van de mensen die deelnemen en het plezier dat je er zelf aan hebt als vrijwilliger zorgt voor een heel stuk voldoening”. – *Frans, De Huiskamer, over zijn vrijwilligerswerk in het verzorgingstehuis.*

Naast de sociale motivatie om betrokken te zijn bij buurtinitiatieven, vinden de sleutelpersonen het belangrijk om zich in te zetten voor de maatschappij. ‘Iets goeds doen’ geeft **voldoening** en brengt geluk. Vaak zien ze direct effect van hun handelen, zoals het geven van schoonmaakmiddelen of kleding aan mensen die het hard nodig hebben. Of de verbinders zien hoe mensen groeien wanneer zij de ruimte en kansen krijgen om zich te ontwikkelen. Een voorbeeld is Sacdya, die

thuis een Somalische kookclub begon toen ze geen werk kon vinden, en nu werkt als coördinator van de internationale keuken bij Het Ronde Tafelhuis. Dit geeft energie en doorzettingsvermogen, voor mensen als Sacdya zelf én voor mensen als Thea, die helpen zo’n ontwikkeling mogelijk te maken.

“Als ik ga werken ben ik erna moe. Als ik van Tira Mi Su kom krijg ik energie en kan ik de hele dag door” – *Manuela, Tira Mi Su.*

Tenslotte lijkt het voor sommige buurtverbinders in hun karakter te zitten om anderen te willen helpen. Ze willen de wereld een stukje beter maken, het vertrouwen in elkaar en de samenleving bevorderen en zorgen dat mensen meer naar elkaar omkijken. Zeker de initiatiefnemers zelf hebben vaak al een lang, actief verleden in buurtbetrokkenheid of vrijwillige inzet voor de samenleving. Dit komt voor sommige verbinders ook voort uit de **effecten van de veranderende maatschappij** die zij zien om zich heen. Zo ziet Thea van Het Ronde Tafelhuis de muren tussen groepen mensen sterker worden en ook buurtondersteuner Mariët ervaart dat mensen harder tegen over elkaar komen te staan. Dit gaat de verbinders aan het hart en zij zijn daardoor gemotiveerd om mensen dichter bij elkaar te brengen. De oplossing zit volgens hen in elkaar treffen, in gesprek gaan en gemeenschappelijkheid vinden.

“Er zijn voor de meeste mensen zoveel mogelijkheden ter ontspanning, dus je hoeft niet perse met de burelen te praten. Daardoor kennen mensen elkaar niet.” – *Harrie, Wijkraad*

“Als ik met een collega hier in het winkelcentrum loop, word ik echt anders benaderd door de caissière dan zij, een Somalische vrouw met een hoofddoek. Haar kind is daar dan bij, wat doet dat met zijn beeld van de samenleving?” – *Thea, Het Ronde Tafelhuis*

Kortom, we herkennen de volgende patronen in de motivaties om actief te zijn:

- Betrokkenheid bij een buurtinitiatief start vaak vanuit sociale overwegingen of contact met anderen;
- Gevoelens van verbondenheid, gemeenschap en zingeving, zijn belangrijke motivators om betrokken te raken in de buurt;
- Buurtverbinders staan midden in de wijk, zien welke problematieken spelen en willen daar een verschil in maken.

3.3 De verbinders

De buurtverbinders hebben over het algemeen een grote sociale kring om zich heen, met een gezin, partner, vrienden en familie. Daarnaast zijn de verbinders die we in dit onderzoek spraken **redzaam**. Ze ervaren een bepaalde mate van regie over hun eigen leven. Dit lijkt niet alleen een gemene deler, maar ook een voorwaarde op zich om als verbinder te kunnen bewegen tussen de leef- en systeemwereld. Daarnaast zijn ze vaak erg sociaal en **toegankelijk**, wat de drempel voor aansluiting verlaagt. Door anderen te betrekken bij het initiatief, dragen ze bij aan de redzaamheid van andere buurtbewoners. Zo heeft Thea Sacdya meer redzaam gemaakt, door haar vanuit een werkloze positie perspectief en een baan te bieden. Ook staat Manuela meer open voor nieuwe dingen en situaties sinds zij werkt voor Tira Mi Su.

“Mensen lopen binnen door de vriendelijkheid van het team en de laagdrempeligheid.” – *Buurtondersteuner Mariët*

“Ik was eigenlijk gewoon op mezelf maar door Tira Mi Su ben ik open gebarsten om het zo maar te zeggen.” – *Manuela, Tira Mi Su*

De buurtverbinders geven aan zelf geen wantrouwen te hebben tegenover de overheid, doordat zij in een positie zitten waarin ze geen ‘last’ hebben van het

systeem en de overheid ook minder nodig hebben in het dagelijks leven. Echter, doordat zij de problematiek ook van dichtbij zien, groeit het vertrouwen richting instanties niet. Ook zien zij de discrepantie tussen het systeem en de werkelijkheid. Harrie maakt bijvoorbeeld mee hoe de gemeente met kortstondige, opzichzelfstaande ideeën komt maar de samenhang en duurzaamheid hierin ontbreekt. Vanuit Abdelkader en Jeroen, de omgevingsregisseurs van de gemeente, wordt dit erkend en zij zien integraal, wijkgericht werken als een belangrijk speerpunt in het versterken van Tilburg Noord.

“Ik heb zelf niks te klagen, wij zijn tweeverdieners, ik heb een baan, ik heb een huis, als ik naar het ziekenhuis moet dan kan dat en ik kan verzekeringen afsluiten. Maar als je dat afzet tegen wijkbewoners, tegen verhalen die wij tegenkomen in ons VerWijssprekkuur, waar onze vrijwilligers mensen moeten ondersteunen om iets te regelen, dan denk ik 'Onze samenleving maakt het wel heel ingewikkeld, met weinig oog voor mensen die daar de energie niet meer voor hebben...'” – *Thea, Het Ronde Tafelhuis*.

Over het algemeen kijken de verbinders op een positieve manier naar de wijk. Ze voelen zich er thuis, ervaren betrokkenheid bij elkaar en gunnen dat anderen ook. Ze zijn zich wél bewust van de verschillen tussen de buurten in Tilburg Noord op het gebied van sociaaleconomische aspecten. Ondanks dit bewustzijn, voelen de verbinders zichzelf niet onderdeel van een specifieke bubbel. Wél noemt een enkeling dat binnen de wijken etnische groepen voornamelijk elkaar opzoeken. Ook benoemen ze de geografische lijnen tussen de buurten niet als onoverbrugbaar, maar zolang er geen specifieke reden is om in een andere buurt te komen, worden de bruggen ook niet geslagen. Zo blijkt Manuela pas sinds haar betrokkenheid bij Tira Mi Su veel in Stokhasselt te komen en heeft ze nu **méér contacten** daar dan in de buurt waar ze woont, Heikant. Wel is het duidelijk dat de geïnterviewden, soms sinds hun betrokkenheid bij de buurt, allerlei mensen tegenkomen van verschillende achtergronden en culturen. Zo komt Harrie via de Wijkraad met allerlei partijen en mensen in aanraking en komen bij Het Ronde

Tafelhuis verschillende religieuze stromingen en cultuurgebonden groeperingen samen. In de gesprekken met de professionals komt naar voren dat de diversiteit in de wijk, niet alleen qua etniciteit en cultuur, maar ook qua levenshouding en mogelijkheden, een belangrijk aandachtspunt voor hen is.

“Als ik hier door het winkelcentrum loop, dan kom ik om de haverklap wel iemand tegen die een praatje maakt en dat is leuk. Je voelt je thuis, hè? En dat geeft ook die andere persoon datzelfde gevoel, van je hier thuis voelen. We hebben zoveel problemen, laten we nou dat dat thuisgevoel in ieder geval behouden of terugkrijgen.” – *Hans, De Huiskamer*

Concluderend:

- Buurtverbinders hebben zelf een bepaalde mate van redzaamheid nodig om een initiatief te starten of daaraan bij te dragen;
- Buurtinitiatieven hebben de mogelijkheid om bewoners meer redzaam te maken;
- Buurtverbinders zien wáárom het vertrouwen in de overheid lager is en wáár het systeem de werkelijkheid faalt;
- Door bij initiatieven betrokken te zijn, komen verbinders en bewoners vaker in contact met meer mensen en andere soort (culturele) groepen.

3.4 Bubbels en breuklijnen

De betrokkenheid bij de buurt lijkt het ontmoeten en verbinden met anderen te bevorderen. Het lijkt er dan ook op dat bubbels eerder breken op plekken waar mensen elkaar tegenkomen en iets samendoen, in het geval van deze ontmoetingsplekken. Het is echter de vraag of dit in alle buurten evenveel gebeurt. Zo lijken de bewoners in de buurt waar de grootste sociaaleconomische problematiek speelt elkaar eerder te vinden. Het zou kunnen dat de drempel om aan te sluiten bij een buurtinitiatief of ontmoetingsplek lager wordt als **mensen**

elkaar nodig hebben. De motivatie of reden om elkaar op te zoeken is immers sterker aanwezig en daardoor wordt er makkelijker contact gelegd tussen mensen. Zo lijkt eenzaamheid een minder urgente reden om elkaar op te zoeken, vergeleken met het nodig hebben van kleding. Als je het zelf ook wel redt, ook al ben wellicht wat eenzaam, heb je geen ‘excuus’ om anderen op te zoeken. Daarnaast geeft een buurtverbinder aan dat betrokkenheid tussen buurten ook verschilt per vraagstuk. Zo blijkt er in een buurt die minder diversiteit en een hogere economische welvaart kent, minder vanzelfsprekend animo te zijn voor thema’s als samenhang en redzaamheid, maar eerder voor veiligheid en milieu. Ten slotte geven de verbinders zelf vaak aan niet bij een specifieke bubbel te behoren. Hoewel ze wel het verschil tussen de wijken zien en aangeven dat bewoners minder vaak aanwezig zijn in andere wijken, spreken ze zelf niet van grote breuklijnen.

“Die plekken vormen het hart van de wijk, daar kom je veel mensen tegen, van allerlei pluimage.” – *Harrie, Wijkraad*

4 De buurtverbinders en initiatieven

Gesprekken met betrokken bewoners van Tilburg Noord vormen de kern van deze casestudy naar buurtbetrokkenheid. Aan het einde van hoofdstuk 2 werden de mensen die we hebben gesproken al kort geïntroduceerd. In dit hoofdstuk maken we aan de hand van portretten uitgebreider kennis met de buurtverbinders, de deelnemers en de initiatieven.

4.1 Tira Mi Su

Het initiatief

Sinds 2018 vindt het buurtinitiatief Tira Mi Su haar plek in een garagebox van een flat van 12 verdiepingen met 144 galerijwoningen in de buurt Stokhasselt: de 'Sibeliustflat'. Het initiatief zamelt kleding in en zorgt dat dit terecht komt bij gezinnen die zelf niet of onvoldoende kleding kunnen betalen. De oprichtster, Maria Antoinetta Gallo, heeft het idee voor Tira Mi Su al jaren eerder bedacht. Toen Maria zelf jonge kinderen had, die snel uit hun kleding groeiden, vond ze het zonde om deze kleren weg te gooien. Eerst gaf ze de kleren aan familie en vrienden, waarna het al snel uitgroeide tot een ruilhandel op school. Veel mensen bleken ongebruikte kleding te hebben liggen, terwijl andere gezinnen geen geld hadden om steeds nieuwe kleding te kopen. Maria Antoinetta koppelt de overbodige kleding van de één aan de vraag van de ander. Vanwege het succes van het idee is dit uiteindelijk uitgegroeid tot het initiatief Tira Mi Su, waar nu ook Sahaira Eugenia en Manuela Smarius onderdeel van het vaste team zijn. Maria Antoinetta's familie komt uit Italië, waar tiramisu 'trek mij omhoog' of 'pep mij op' betekent. Dat is precies wat de dames via dit initiatief in Noord willen doen. Met dit initiatief is Maria Antoinetta in 2021 genomineerd als [Brabander van het jaar](#).

In de garagebox van de Sibeliustflat doneren mensen hun kleding (en spullen), waarna het team de kleren ordent op maat. Gezinnen in nood zoeken Maria Antoinetta in de garagebox op, of via [Facebook](#) of een groepsapp, en vragen gericht om specifieke kleding. Doordat Maria Antoinetta en haar team bekend zijn in de wijk, durven gezinnen in armoede ook te vragen om andere zaken zoals een

stofzuiger, babybadje of een tweepersoonsbed. Door de korte lijntjes en de hulp van vele (vaste) donateurs, wordt er meestal snel een oplossing gevonden.

Meer dan kledingruil

Naast het inzamelen van kleding, is Tira Mi Su ook betrokken bij andere activiteiten voor de wijk, die samen met buurtondersteuner Mariët van de Laar worden georganiseerd. Zo is er twee keer per week een inloop, waar buurtbewoners langs komen voor een praatje en koffie. Regelmatig wordt er ook een kindermiddag georganiseerd, waarbij kinderen samenspelen met (groot) speelgoed dat zij thuis niet hebben. Ook worden er af en toe rommelmarkten georganiseerd, waar eerst de arme gezinnen komen kijken en daarna alle buurtbewoners.

Figuur 2. Logo van buurtinitiatief Tira Mi Su

Figuur 3. Poster van Tira Mi Su in wijkcentrum de Symfonie.

VERBINDER MANUELA SMARIUS

Samen met Maria Antoinetta (rechtsboven) en Sahaira (links), is Manuela (rechtsonder) vrijwilliger bij Tira Mi Su. Manuela woont sinds 2003 in Nederland. Hiervoor heeft ze gewoond in Suriname en Curaçao. In 2004 is ze in Tilburg gaan wonen met haar man, twee dochters en twee konijnen. Ze woont niet in de wijk van de Sibeliushuis, Stokkasselt, maar in Heikant, de buurt ernaast. Maria kent zij via de school van haar kinderen. Eerst vroeg Maria haar eens langs te komen en te kijken naar kleren voor haar kinderen, en daarna nodigde ze Manuela uit om te komen helpen. Al spoedig was Manuela aangesloten bij het vaste team. Naast haar vrijwilligerswerk bij Tira Mi Su, is zij ook vrijwilliger als EHBO'er. Ook werkt ze als 'Lotusslachtoffer', dit is een persoon die slachtoffer speelt bij EHBO-opleidingen of BHV trainingen.

"Als mensen hier komen en ze zijn een beetje down of depressief, dan gaan ze weer opgevrolijkt weg." – Manuela, Tira Mi Su

EEN HAPPY-GEVOEL

De belangrijkste reden voor Manuela om zich elke week in te zetten voor Tira Mi Su is om mensen te helpen. Sommigen komen met een vraag naar kleding, maar blijken ook andere zaken nodig te hebben. Door ze hierbij te helpen en te zoeken, geeft ze mensen een 'happy-gevoel', benoemd Manuela. Naast de kledingruil biedt de garagebox in de Sibeliushuis ook ruimte voor ontmoeting. De samenhangende die geboden wordt tijdens de inloopuren is een plezier voor de bezoekers, maar ook voor de dames zelf. De sterke vriendschap tussen de drie vrouwen is een essentieel onderdeel voor Manuela om zich te blijven inzetten. De lol, de onderlinge band, ongedwongen sfeer en het gevoel behulpzaam te zijn, zorgen ervoor dat Manuela vrijwilliger is bij Tira Mi Su. Ten slotte voelt het ook goed dat Tira Mi Su bijdraagt aan de duurzaamheid van kleren en spullen. Kleren die niet gedragen worden of niet passen worden niet weggegooid, of verdwijnen 'beschimmeld' in de groene kledingcontainers, maar vinden een nieuw leven bij mensen die het nodig hebben.

DE BEZOEKERS

Zowel voor het ophalen van kleding als bij de koffie-inloopuren komen allerlei soort mensen langs. Van jong tot oud en van allerlei achtergronden en nationaliteiten. Zo ook de 90-jarige Nellie, die al 49 jaar in de flat woont. Nellie is een vaste gast tijdens het inloopuurtje en komt graag langs voor een praatje. In het verleden heeft Nellie zich ook ingezet voor de flat via de bewonerscommissie. Die is er in deze tijd niet meer. Ze is blij dat Tira Mi Su er nu is, zodat er nog een plek is voor buurtbewoners om elkaar te spreken. “Ik kan mezelf zijn” geeft ook een andere bezoeker aan. Naast de burens, is ook buurtondersteuner Mariët van der Laar van ContourDeTwern vaak aanwezig. Zij helpt als belangrijke schakel voor structuur en de lange termijn van Tira Mi Su. Ook bij het ontstaan van Tira Mi Su heeft Mariët geholpen, zo heeft ze geholpen om Tira Mi Su een plek te geven in de Sibeliushuis. Het is waardevol om dit soort initiatieven te ondersteunen, geeft Mariët aan. De laagdrempeligheid van het team heeft een andere functie en toegankelijkheid dan een grootschalig wijkcentrum.

OPGENOMEN IN DE GEMEENSCHAP

Sinds Manuela vrijwilligerswerk doet, ziet zij een groot verschil in het aantal mensen en professionals dat ze kent en hoe ze op de hoogte is van activiteiten de buurt. Hoewel al ze al jaren in Tilburg Noord woont, had ze vóór Tira Mi Su weinig contact met haar buurtgenoten. Doordat ze ook in Heikant woont, en niet in Stokkasselt (waar de Sibeliushuis staat), bleek het niet gemakkelijk of nodig om naar een andere buurt te gaan. En andersom. Het lijken een beetje twee werelden. Nu is het voor haar ‘eigen’ geworden en voelt ze zich opgenomen en geaccepteerd in de gemeenschap. Méér zelfs als in haar eigen straat. Ook bezoekt ze geen activiteiten in haar eigen wijk, al weet ze wel dat die er zijn. Waarom ze die niet bezoekt weet ze niet, sinds Tira Mi Su is ze opener en vrijer geworden. Vijf jaar geleden had ze niet kunnen voorstellen dat Tira Mi Su zo’n groot onderdeel zou zijn van haar leven, maar nu zou ze het niet meer willen missen.

SLEUTELPERSONEN IN TILBURG NOORD

Ondertussen hebben Manuela, Maria en Sahaira er een nieuwe functie bijgekregen: ze zijn sleutelpersonen in de wijk. Dit betekent dat ze een verbinder zijn tussen bewoners, maar ook met de overheid. Doordat ze gemakkelijk benaderbaar en te vinden zijn, durven mensen eerder een vraag aan hen te stellen. Zo kwam er bijvoorbeeld onlangs iemand die een huis nodig had. Dat is op zich een bijzondere vraag aan een kledingproject, geeft Manuela aan. Maar doordat Tira Mi Su korte lijntjes hebben en de weg naar de overheid weet te bewandelen, is zo’n persoon (mogelijk) snel geholpen. Uiteindelijk is er via-via en Facebook een woning gevonden. Dit soort vragen komt steeds vaker binnen.

“De gekste dingen ook, dat je denkt van wow, hoe krijgen ze het voor elkaar? Dat weten wij zelf ook niet.” – *Manuela, Tira Mi Su*

VERTROUWEN IN DE TOEKOMST

Manuela geeft in eerste instantie aan dat ze niet makkelijk aan nieuwe situaties went. Toch dwingt haar werk voor Tira Mi Su om nieuwe dingen te proberen. Voorheen zou ze er bijvoorbeeld niet aan denken om zomaar ineens een interview te geven, zonder daar eerst goed bij stil te staan. Dat is nu anders, nu moet ze open zijn, op mensen afstappen en ze verwelkomen. Ook heeft ze vertrouwen in de toekomst. Wat betreft het vertrouwen in de overheid, is Manuela’s mening genuanceerd. Zelf heeft ze de gemeente voorheen niet vaak nodig gehad, dus ook niet veel contact of problemen gehad. Aan de ene kant vindt ze dat mensen zelf minder moeten klagen en meer doen, maar aan de andere kant ziet ze ook dat de overheid niet altijd klaar staat voor de mensen die het nodig hebben. Voor haar gevoel is het ‘sociale’ ervan af. Zo vraagt ze zich af hoe sommigen hun eigen risico moeten betalen als ze nauwelijks geld hebben. De vraag over het vinden van een huis is niet opgepakt door de gemeente, maar door bewoners samen. Daarom moet de overheid meer ruimte geven aan haar bewoners, vindt Manuela.

Ten slotte is Manuela ook bezig met een verandering in haar privé leven: ze wil gezonder leven. Zo gaat ze voor het eerst pilates doen met haar dochter en heeft ze samen met Maria een doel gesteld: fit de vijftig in! Samen veranderen vindt ze makkelijker dan alleen.

“En nu met Tira Mi Su moet je open zijn, je moet naar mensen stappen om ze te verwelkomen en zo, dus het is een hele andere manier van leven, eigenlijk.”
– *Manuela, Tira Mi Su*

“Mijn moeder zei altijd ‘Als je geboren bent met een kwartje doe je er niks aan, maar als je sterft met een kwartje is het je eigen schuld. Je kan er zelf een euro van maken’.” – *Manuela, Tira Mi Su*

4.2 Noordraad

Het initiatief

De Noordraad, de wijkraad voor de buurten Heikant en Quirijnstok in Tilburg Noord, bestaat sinds 1 januari 2007. De Noordraad H/Q heeft vergelijkbare bevoegdheden en doelstellingen als de andere wijkraden in Tilburg en de dorpsraden Berkel-Enschot en Udenhout. Al deze raden zijn erkend door de lokale overheid en het gemeentebestuur is bij sommige onderwerpen verplicht de wijkorganisaties om advies te vragen. Daarnaast nemen wijkorganisaties initiatieven en geven zij ook ongevraagd advies over leefomgeving, leefbaarheid en belangenbehartiging van bewoners.

De Noordraad Heikant-Quirijnstok kent een algemeen bestuur, een klein dagelijks bestuur en verschillende werkgroepen. Het Algemeen Bestuur van de Noordraad bestaat uit 6 tot 10 leden. Zij vertegenwoordigen de verschillende werkgroepen die deel uitmaken van de Noordraad en de aandachtsvelden waar de raad zich mee bezighoudt. Het bestuur is verantwoordelijk voor het beleid van de Noordraad, de werkplannen van de verschillende werkgroepen, de begrotingen, Verrijk Je Wijk-middelen (gemeentelijke subsidies voor activiteiten in het openbaar gebied), jaarrekeningen en andere stukken.

Dit bestuur houdt maandelijks een openbare vergadering in de multifunctionele accommodatie (MFA) De Symfonie. Tijdens deze vergaderingen worden actuele (wijk)onderwerpen en aandachtsvelden belicht, brengen de werkgroepen verslag uit van hun werkzaamheden en worden te zetten stappen besproken. Het dagelijks bestuur, bestaande uit voorzitter, secretaris en penningmeester, vergadert maandelijks nog apart om de dagelijkse gang van zaken af te wikkelen en de vergadering van het Algemeen Bestuur voor te bereiden.

VERBINDER HARRIE MEEUWESSEN

Harrie (71) is een geboren en getogen Tilburger. Inmiddels woont hij al 45 jaar in Stokkasselt. Zijn volwassen kinderen wonen op zichzelf en zijn vrouw is 12 jaar geleden overleden. Hij heeft lang bij de politie gewerkt als hoofd bedrijfsvoering regio Midden-West Brabant. Sinds 2017 is hij met pensioen. Hij is voorzitter van de wijkraden in Heikant-Quirijnstok en Stokkasselt. Daarnaast zit hij in bezwaar- en geschillencommissies bij verschillende gemeenten. Ook is hij adviseur bij het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) over arbeidsconflicten.

WERK VOOR DE VERSCHILLENDE WIJKRADEN

De Noordraad richt zich onder andere op thema's als leefbaarheid, veiligheid, onderwijs, werkgelegenheid en culturele activiteiten. Ter ontmoeting worden er in MFA De Symfonie activiteiten georganiseerd, zoals bingo- of filmavonden. De gemiddelde leeftijd in de Noordraad ligt vrij hoog en de raad heeft moeite om nieuwe aanwas te vinden. Jongeren willen niet langdurig aan de raad werken, maar eerder aan kortstondige projecten, geeft Harrie aan. Hij beschrijft de verbondenheid van bewoners van Heikant-Quirijnstok als meer instrumenteel dan sociaal: als er iets staat te gebeuren 'in de achtertuin' van mensen, zoals een aangekondigd festivalterrein of grootschalige huisvesting voor arbeidsmigranten, weten mensen in deze buurt zich te verenigen. Hij constateert dat de samenleving steeds individualistischer is geworden.

"Er zijn voor de meeste mensen zo veel mogelijkheden ter ontspanning, dus je hoeft niet perse met de burens te praten. Daardoor kennen mensen elkaar niet." – Harrie, Wijkraad

Harrie vertelt over Stokhasselt als een wijk met 120 verschillende nationaliteiten, waar de verbinding vooral bestaat binnen groepen, maar niet per se tussen verschillende groepen. Dat verandert wanneer mensen elkaar kennen, maar dat is een heel proces. Er bestaan spanningen op gebied van geloof en cultuur tussen de verschillende groepen. Naast de activiteiten op het gebied van onderwijs, leefbaarheid en werkgelegenheid, richt de raad in Stokhasselt zich ook op armoedebestrijding, zoals ondersteuning van de voedselbank en het organiseren van uitjes voor kinderen. Harrie vertelt over het bestaan van taal- en onderwijsachterstanden bij kinderen in Stokhasselt:

“Omdat sommige kinderen pas met de Nederlandse taal in aanraking komen wanneer zij naar school gaan, lopen zij achter bij hun leeftijdsgenoten”.
Harrie, Wijkraad

In de Ouderkamers weten ouders elkaar wel te vinden, want zij hebben met dezelfde uitdagingen te maken: zorgen dat de kinderen mee kunnen komen op school, kunnen doorstromen naar passend vervolgonderwijs, niet vatbaar worden voor de verleidingen van ondermijnende criminaliteit. Over dat laatste is Harrie duidelijk wat betreft de oplossing. Er moet geïnvesteerd worden in onderwijs en werkgelegenheid, want mensen moeten perspectief hebben om niet in de ondermijnende criminaliteit te belanden. De wijkraad is bijvoorbeeld bezig geweest met een project om werkzoekenden uit Noord en werkgevers op het industrieterrein bij elkaar te brengen.

Harrie is begonnen in de raad om ‘Niet achter de dahlia’s komen te zitten’ en sociale doelstellingen te behalen. Het werk heeft een maatschappelijke waarde en hij vindt het mooi dat te kunnen combineren met datgene wat je zelf graag wil doen. Daarnaast heeft hij affiniteit met de processen bij de gemeente en probeert daarin zaken voor elkaar te krijgen voor de wijk en de mensen. Sinds Harrie voorzitter is van de wijkraden is zijn netwerk veel breder geworden. Hij loopt nu gemakkelijk bij de directeur van de woningbouw of onderwijsstichting binnen.

Dat heeft als voordeel dat hij gemakkelijk zaken onder de aandacht kan brengen die belangrijk zijn voor de wijk. Hij benoemt dat grotere netwerk vooral als functioneel.

De wijkraad heeft in 2017 een manifest opgesteld, met probleemsituaties die de wijkraad signaleerde en het verzoek aan de gemeente om naar de wijk als geheel te kijken, en niet telkens met een los project of een ad hoc-oplossing voor een enkel probleem of vraagstuk te komen. Harrie wijst op het belang van bewonersemancipatie: hoe zorg je dat mensen zelf aan de slag gaan? Het sleutelpersonenproject dat door de gemeente is opgezet vindt hij een goed idee, maar ook daar wijst hij op continuïteit: ondersteun de sleutelpersonen ook om hun rol voort te zetten, investeer in duurzame en blijvende zaken.

“Bij de gemeente zitten veel professionals met goede ideeën, steeds opnieuw, maar wat levert het op? Is er al minder armoede of meer cohesie?” -
Harrie, Wijkraad

PLEKKEN VORMEN HET HART VAN DE WIJK

Op de vraag waar hij het liefste komt in de buurt, noemt Harrie De Ypelear, De Symfonie en Het Ronde Tafelhuis, omdat je daar allerlei soort mensen tegenkomt. Deze plekken zijn volgens hem het hart van de wijk. Hij woont al 45 jaar in zijn buurt, dus hij kent zijn buurtgenoten; mensen groeten elkaar, maken soms een praatje, brengen de burens op de hoogte wanneer ze op vakantie gaan. De buurt wordt steeds meer divers; vroeger woonden er veel gezinnen, nu veel ouderen en steeds meer mensen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Sommige ouderen die ook al lang in de buurt woonden vertrekken, omdat er geen seniorenwoningen beschikbaar zijn.

“Het is een bijzondere plek, met al die nationaliteiten. Je moet het samen zien te redden en een goede manier zien te vinden om samen te werken. Er is niet één specifiek moment dat het lukt om samen te leven met z’n allen, maar het is meer een gevoel of sfeer die je voelt: ‘Dit is mijn Tilburg Noord’.”
- Harrie, Wijkraad

GEBORGENHEID EN TILBEWONERSCHAP

Harrie voelt zich vooral Tilburger, niet perse een inwoner van Stokhasselt. Hij voelt zich wel meer verbonden met de bewoners van Stokhasselt dan van Heikant-Quirijnstok, omdat in Stokhasselt een wat sterker gevoel van geborgenheid heerst. Hij zou niet in het centrum willen wonen, met alle drukte, evenementen en het gebrek aan groen. Ook vindt hij dat de gevoelde kloof tussen Tilburg Noord en de rest van Tilburg de bewoners van Noord verbindt.

“Samen in het verdomhoekje zitten, dat verbindt ook. Men vindt Tilburg Noord blijkbaar nog steeds het afvoerpuntje van Tilburg, al mag ik dat niet zeggen van de wethouder. Maar ja, we hebben wel een mestfabriek en een festivalterrein...” - Harrie, Wijkraad

4.3 De Huiskamer

Het initiatief

De Huiskamer is ontstaan vanuit de werkgroep Evenementen & Activiteiten van de Noordraad. Deze werkgroep wil graag bijdragen aan een plezierig leefklimaat in de buurten Heikant en Quirijnstok en organiseert daarom activiteiten in en rondom het Wijkcentrum De Symfonie ‘zodat dit het bruisend hart van onze beide wijken wordt’ (website Noordraad). In 2023 zijn de werkgroep en het activiteitenprogramma van de Noordraad Heikant-Quirijnstok omgedoopt tot ‘De Huiskamer’ en worden er activiteiten in een gezellige huiskamersfeer georganiseerd in wijkcentrum De Symfonie, zoals film- en dansavonden, een cabaret-achtig evenement in aanloop naar carnaval genaamd Tonpraotersgala, Kindercarnaval en een Kerstbingo.

Eind oktober was er voor de eerste keer een muziekavond met een lokale band: The Golddiggers. Organisator Hans Zuiderwijk was tevreden met de opkomst van ongeveer 35 mensen. De meeste bezoekers waren al eerder bij De Huiskamer geweest of werden meegenomen door bekenden van het initiatief. De samenstelling van het publiek was net als bij andere activiteiten van De Huiskamer redelijk homogeen, voornamelijk witte senioren. Mensen werden hartelijk ontvangen met een kopje thee of koffie en konden zich op hun gemak aan tafel installeren en alvast een praatje maken met andere bezoekers voordat de band begon. Die bleek luister- én dansmuziek in het repertoire te hebben en bij het tweede nummer verschenen er al verschillende stellen op de dansvloer voor een soepele foxtrot. Aan de tafels werd gezellig gekletst en regelmatig werd er ook iemand van een andere tafel ten dans gevraagd.

VERBINDER HANS ZUIDERWIJK

Hans Zuiderwijk woont sinds 34 jaar op de Schans, een nieuwbouwuurt uit 1977 tussen Vlashof en De Quirijnstok, aan een pleintje met een dorpskarakter. Het is een buurtje geworden waar men goed met elkaar overweg kan en elkaar regelmatig spreekt. Zo ook over wat er wel en niet moet gebeuren in de buurt. Hij woont samen met zijn vrouw op de Schans. De volwassen kinderen wonen ook in de buurt en een paar keer per week passen ze op de kleinkinderen. Hans is sinds 3,5 jaar met pensioen en heeft daarvoor 44 jaar in verschillende functies bij Interpolis en Achmea gewerkt.

In zijn vrije tijd vindt Hans het leuk om dingen te organiseren, voorheen op zijn werk en nu in het wijkcentrum maar ook thuis. Hij ziet de verbinding tussen mensen als de essentie van het bestaan. In de activiteiten waar hij zijn vrije tijd voornamelijk mee vult, komen deze twee zaken bij uitstek samen.

GEZELLIG SAMENKOMEN IN DE HUISKAMER

De Huiskamer is ontstaan in gesprek met de coördinator van het wijkcentrum. Hans heeft altijd al de portefeuille 'activiteiten en evenementen' gehad in de wijkraad. Bij grootschalige evenementen, zoals het Tonpraoten met Carnaval, lukt het hem altijd wel om mensen te mobiliseren. Maar hij vindt het ook belangrijk dat mensen het wijkcentrum zien als ontmoetingsplek, ook wanneer er niet per se iets te doen is. Zo ontstond het idee om in een soort huiskamersfeer dingen te gaan organiseren; samen voetbal kijken, een kaartavond, het mag van alles zijn. Zodoende is er nu De Huiskamer, waar tot nu toe onder andere een pubquiz, een filmavond en een jukebox-avond zijn gehouden. Het is de bedoeling dat de bezoekers van De Huiskamer ook vooral zelf laten weten wat ze graag willen doen en zo ligt er nu dus het idee om te gaan 'diamond painten', op verzoek van een Huiskamerbezoeker. De hoop is dat mensen enthousiast over de activiteiten zijn en dan voortaan wekelijks met een groepje langskomen.

Die olievlekwerking is een zeer welkom neveneffect van de activiteiten van De Huiskamer.

“Mensen brengen in hun eigen huiskamer toch graag tijd door in gezelschap, en als dat er niet is, laten we dan een huiskamer buiten het huis organiseren”.
- Hans, *De Huiskamer*

Om De Huiskamer bekend te krijgen onder de mensen in Tilburg Noord heeft Hans eerst geflyerd, maar dat kostte veel tijd en leverde te weinig aanmeldingen op. Daarom is er nu de groep ‘Vrienden van de Huiskamer’: mensen die zich hebben aangemeld en via e-mail op de hoogte worden gehouden van de activiteiten van De Huiskamer. Zij kunnen hopelijk een ambassadeursfunctie vervullen in hun eigen omgeving. Voor de volgende activiteit is gevraagd of de vrienden een poster voor hun raam willen hangen, zodat nog meer mensen worden bereikt. In enkele maanden is de groep vrienden gegroeid van 20 naar 70 mensen en bij de meest recente activiteit waren ongeveer 40 mensen aanwezig. Op de vraag waarom het initiatief voor hem zelf belangrijk is, antwoordt Hans dat hij het leuk vindt om dingen te organiseren en om andere mensen te ontmoeten. Uit wat hij daarover vertelt, wordt duidelijk dat hij dat zijn buurtgenoten ook gunt.

Op de vraag wat voor mensen tot nu toe vooral deelnemen aan De Huiskamer antwoordt Hans dat dat vooral 40 / 50-plus en typisch Tilburg Noorderlingen zijn; veel mensen die al lang en graag in de wijk wonen. Dat maakte de pubquiz op de eerste avond ook een succes, daar zaten veel vragen in over de Heikant en over vroeger.

BUURTBETROKKENHEID

In zijn eigen woorden heeft Hans zich altijd wel ‘bemoeid’ met het reilen en zeilen in de buurt. In de ouderraad en medezeggenschapsraad van de basis- en middelbare school van de kinderen toentertijd, als oprichter van het wijktheater, als wijkraadslid, als voorzitter van de werkgroep Activiteiten & Evenementen en

als organisator van de Huiskamer. Dit jaar is hij ook betrokken bij de organisatie van een feestelijk weekend rondom het 150-jarig bestaan van de Mariakerk. Hij heeft zelf geen band met het instituut of het geloof, maar ziet wel de maatschappelijke functie. Dat de kerk ook één van de zaken is die mensen verbindt, vindt hij belangrijk.

Op de vraag of Tilburg Noord wordt gezien als een apart stadsdeel, antwoordt Hans bevestigend. Al in ‘Het Web’, de voorloper van de Noordraad, bestond de wens om Tilburg Noord wat positiever op de kaart te krijgen. De wijk heeft een bepaald imago, door criminaliteit (onder andere de Wagnerbende die destijds veel in publiciteit kwam), het multiculturele karakter van Stokhasselt, de armoede en de sociale problematiek in bepaalde delen van de wijk. In de wijkraad leeft het idee dat de wijk wordt gezien als het afvoerputje van Tilburg. Als er iets moet komen waar mensen niet per se op zitten te wachten (een mestfabriek, huisvesting voor arbeidsmigranten of een festivalterrein), landt dat vaak in Noord. Het gebrek aan inspraak dat de leden van de wijkraad ervaren bij dit soort beslissingen lijkt dat gevoel zeker te versterken.

“Veel nieuwe mensen leer je er niet kennen, heel veel mensen ken je wel, alleen de contacten zijn verwaterd. Als je elkaar dan tegenkomt op het Wagnerplein blijft het vaak bij goedendag en houdoe, maar nou zitten we met een kop koffie of een glas bier naast elkaar en dan wordt het verhaal toch anders”. - Frans, *De Huiskamer*

SOCIALE BUBBELS EN BREUKLIJNEN

Hans is een geboren en getogen Tilburger: geboren op Broekhoven (Tilburg-oud-Zuid) en opgegroeid in ‘t Zand (Tilburg-West). Als hij ergens in West moet zijn, fietst hij altijd nog even door zijn oude straatje, kijken hoe het erbij staat daar. Er is veel veranderd in de loop der jaren en er is ook een periode geweest dat de buurt erg verpauperde. Inmiddels is dat voorbij en ligt de buurt er weer netjes bij. Nu woont hij al 34 jaar op de Schans, kent al zijn burens en maakt met iedereen

een praatje. Ook veel buurtgenoten zijn bekenden of bekende gezichten; door het werk voor de wijkraad, via De Huiskamer en door de dagelijkse rondjes met de hond. De buurt kent voor hem een sfeer van vertrouwen en naar elkaar omzien. Als hij mensen een tijdje niet heeft gezien, kijkt hij in het voorbijgaan met de hond even naar binnen; is er beweging, brandt er een lichtje?

BEZOEKER VAN DE HUISKAMER – FRANS COOLEN

Frans is 70 jaar, een geboren en getogen Tilburger en inmiddels met pensioen. Hij heeft zijn hele leven in de bouw gewerkt, tot de laatste 15 jaar. Vanwege gezondheidsklachten moest hij het werk in de bouw achter zich laten en hij ging aan de slag als opzichter bij de gemeente Eindhoven. Hij woont sinds een jaar in een appartement met een prachtig uitzicht over Tilburg Noord, samen met zijn vrouw José. Daarvoor woonden ze in een drive-inwoning een paar straten verderop.

CONTACTEN AANHALEN IN DE HUISKAMER

Frans en zijn vrouw zijn aangehaakt bij de Huiskamer vanaf de eerste activiteit, de pubquiz. Ze wisten ervan via een flyer die in de bus viel en besloten eens te gaan kijken: “niet geschoten is altijd mis”. Ze hadden ook al deelgenomen aan de pubquiz die beneden in het verzorgingstehuis (onder hun appartementencomplex) werd georganiseerd en dat was ook gezellig. De reden om deel te nemen aan De Huiskamer was vooral om de wereld wat te vergroten en niet achter de geraniums te zitten. Frans benoemt dat de kennissenkring in de loop der jaren wel wat kleiner is geworden. Veel contacten vroeger hadden te maken met de kinderen. Zo had je contact met andere ouders op school of bij de zwemles. Dat is nu niet meer aan de orde, dus het uitbreiden van contacten is ook een reden geweest om aan te sluiten bij De Huiskamer. Onder de mensen die elkaar daar tot nu toe treffen, zitten veel oude bekenden, mensen die ook al lang in Tilburg Noord wonen:

Sociale contacten en vrijetijdsbesteding noemt Frans als de belangrijkste redenen om naar De Huiskamer te gaan. Op de vraag wat hij het leukste vindt aan deelnemen aan een activiteit als de Huiskamer of andere activiteiten in de wijk, noemt hij contacten onderhouden, je horizon verbreden en op de hoogte blijven van wat er in de wereld speelt, anders dan via kranten of sociale media.

BETROKKEN BIJ DE BUURT

Het complex waar Frans en José wonen is groot, maar iedereen groet elkaar op de gang en in de lift, mensen maken ook regelmatig een praatje. Ook als buitenstaander heb je in de lift zomaar een gezellig gesprekje met een buurtbewoner over het bramenseizoen. Met sommige burens hebben Frans en José intensiever contact en Frans vertelt dat hij ook gemakkelijk gevonden wordt voor klusjes als een tv installeren; als één van de weinige mannen in het complex vragen burens hem daar graag voor. Frans en José zitten ook in een overlegorgaan van het appartementencomplex en het verzorgingstehuis, oorspronkelijk in het leven geroepen om te kunnen bespreken wat de impact was van het afschaffen van de gesloten afdelingen van het verzorgingstehuis op de mensen die in het complex wonen. Inmiddels komen daar ook allerlei andere zaken aan de orde, wellicht ook omdat de genoemde impact reuze mee blijkt te vallen.

Frans en zijn vrouw doen beiden vrijwilligerswerk in het verzorgingstehuis onder hun appartementencomplex. José doet receptiewerk, Frans ondersteunt daarbij, maar is vooral vrijwilliger bij de dagrecreatie voor dementerende ouderen. De vrijwilligers halen de bewoners op van hun afdeling en zorgen voor gezelligheid, een kopje koffie en een praatje tijdens een ontspannende activiteit. Op de vraag wat de reden is om dit vrijwilligerswerk te doen, noemt Frans in eerste instantie de wens om niet achter de geraniums te belanden en zijn wereld wat te vergroten. De vervolgvraag naar waarom dan precies dit vrijwilligerswerk, -er zijn immers meer activiteiten te bedenken om de geraniums te vermijden- levert een antwoord op dat draait om plezier en voldoening. Het werk is vaak intensief, mede door Frans z'n gezondheidssituatie, maar ook heel positief. Het plezier van

de mensen die deelnemen en het plezier dat je er zelf aan hebt als vrijwilliger geven hem voldoening.

Op de vraag of de verschillende groepen die in de wijk wonen elkaar wel eens treffen of vinden, vertelt Frans dat dat altijd heel mooi en gezellig lukt tijdens een festival of activiteit, maar dat daarna het contact weer uit elkaar valt. Het beklijft niet. Zo is er weer voornamelijk contact binnen groepen, maar niet daartussen. Frans ziet wel de potentie van De Huiskamer als brug tussen verschillende groepen, mits iedereen daarvoor openstaat en binnenloopt, maar dat is tot nu toe nog niet gebeurd.

De sociale contacten van Frans en José zitten voor een belangrijk deel in de buurt. De drie volwassen kinderen van Frans en José wonen geen van allen ver weg: eentje in Tilburg Noord, om de hoek, één in Goirle en één in Vught. Andere familieleden wonen in Noord, in Goirle en in Antwerpen. De vrienden- en kennissenkring bevindt zich vooral in Tilburg Noord.

“Het plezier van de mensen die deelnemen en het plezier dat je er zelf aan hebt als vrijwilliger zorgt voor een heel stuk voldoening.” - *Frans, De Huiskamer*

SOCIALE BUBBELS EN BREUKLIJNEN

In de loop der jaren heeft Frans de wijk zien veranderen, onder andere door de verschillende culturen die erbij zijn gekomen. Ook lijkt de afstand tussen mensen groter geworden. Mensen treffen elkaar niet zo gemakkelijk meer en lijken minder op straat te zijn. Als mensen elkaar wél treffen dan is dat altijd gezellig. Op de vraag of de verschillende groepen die in de wijk elkaar wel eens treffen of vinden, vertelt Frans dat dat altijd heel mooi en gezellig lukt tijdens een festival of activiteit, maar daarna valt het contact weer uit elkaar. Het beklijft niet. Zo is er weer voornamelijk contact binnen groepen, maar niet daartussen. Frans ziet wel de potentie van De Huiskamer als brug tussen verschillende groepen, mits

iedereen daarvoor openstaat en binnenloopt, maar dat is tot nu toe nog niet gebeurd. Frans vindt zelf niet dat hij bij een bepaalde groep hoort.

“Tot nu toe zijn het toch allemaal leeftijdsgenoten en allemaal blank. Dat is jammer, maar het is wel zo.” - *Frans, De Huiskamer*

De sociale contacten van Frans en José zitten voor een belangrijk deel in de buurt. De drie volwassen kinderen van Frans en José wonen geen van allen ver weg: eentje in Tilburg-Noord, om de hoek, één in Goirle en één in Vught. Andere familieleden wonen in Noord, in Goirle en in Antwerpen. De vrienden- en kennissenkring bevindt zich vooral in Tilburg-Noord.

4.4 Het Ronde Tafelhuis

Het Ronde Tafelhuis is een centrum voor religie en cultuur, op het Wagnerplein in Tilburg Noord. Het Ronde Tafelhuis biedt wijkbewoners met allerlei culturele, maatschappelijke en religieuze achtergronden een plek om samen te komen en activiteiten te organiseren. Zo zijn er verschillende activiteiten te vinden: strik- en strijklessen, taallessen of evenementen. Daarnaast worden wijkbewoners ook geholpen via diverse initiatieven zoals de Wereldkeuken, Strik en Strijk, Taalteams en het VerWijsspreekuur. Zo helpt het VerWijsspreekuur mensen om de weg naar en door de gemeente te vinden. Dit verwijzen is een erg belangrijk onderdeel van Het Ronde Tafelhuis omdat er door vrijwillige professionele intermediairs ondersteuning wordt geboden aan wijkbewoners die dit hard nodig hebben. Ook is er de Wereldkeuken waar mensen voor een klein prijsje een multicultureel gerecht eten en is het mogelijk schoonmaakproducten en verzorgingsmiddelen tegen een minimale vergoeding op te halen. Ten slotte is er vooral ruimte voor ontmoeting en kennismaking.

In 2008 is Het Ronde Tafelhuis officieel geopend, maar het idee voor het centrum is al in 1999 ontsprongen. De gemeente Tilburg zocht toen namelijk contact met de Norbertijnenparochie over de verbouwing van het Wagnerplein. De parochie werd gevraagd naar hun wensen voor het kerkgebouw aan het plein. Initiatiefnemer van Het Ronde Tafelhuis, Thea van Blitterswijk, was destijds secretaris van het parochiebestuur. Gezien de veranderende demografie en verschillende religieuze stromingen die dat meebracht, kwam de parochie op het idee om de kerk niet alleen voor het eigen geloof in te zetten maar juist een multireligieuze ruimte te ontwikkelen. Na een lange aanloop startte Het Ronde Tafelhuis in 2008 in de Driekoningenkerk als experiment met ondersteuning van de gemeente, voor drie jaar. Bij aanvang zaten er ongeveer acht groepen in Het Ronde Tafelhuis, waaronder Marokkaanse stichting, een Somalische stichting en een afdeling van de Zonnebloem (naast de Norbertijnenparochie). Na drie jaar is er geëvalueerd en er was eigenlijk geen sprake van stoppen: het experiment was succesvol. Ondertussen is het 15 jaar verder en bevindt Het Ronde Tafelhuis zich

centraal op het Wagnerplein, in het ‘Verhalenhuis’ samen met de bibliotheek en het gemeenteloket.

De groepen die Het Ronde Tafelhuis als hun thuisbasis gebruiken, vormen het hart van het initiatief. Dat werd ook gewaardeerd door deze groepen tegen een gunstig tarief een plek te geven. Deze ‘**sleuteldragers**’ moeten ook een contract tekenen waarin staat dat zij actief willen bijdragen aan de doelstellingen van Het Ronde Tafelhuis: het versterken van de sociale cohesie in Tilburg Noord. Dat krijgt bijvoorbeeld vorm in het bedenken en organiseren van activiteiten, voor een bredere groep dan alleen de eigen ‘achterban’, maar vooral in het gezamenlijk gebruik van Het Ronde Tafelhuis.

Naast het vaste team van enkele betaalde krachten werken er dit jaar bijna 100 vrijwilligers bij Het Ronde Tafelhuis.

VERBINDER THEA VAN BLITTERSWIJK

Thea van Blitterswijk is een van de oprichters van Het Ronde Tafelhuis. Thea woont in Tilburg Noord met haar man, 'in de tuin van de kerk', op de Schans. Ze is geboren in Den Haag en woont sinds haar 15e in Tilburg. Haar drie kinderen en zes kleinkinderen wonen in de buurt. Ze heeft een achtergrond in HRM en ook een master in Theology and Religionstudies. Ze was secretaris van de Norbertijnenparochie en later ook pastoraal werker. Inmiddels is ze directeur van Het Ronde Tafelhuis en onderweg naar haar pensioen volgend jaar. Naast Thea zit Els de Zeeuw: zij is begonnen als vrijwilliger maar werkt nu sinds februari 2023 als medewerker bij Het Ronde Tafelhuis. Els is een geboren en getogen Tilburgse en woont met haar man en hun twee katten in Oud-Noord.

GOD IN DE REISKOFFER

Op het moment dat er vanuit de gemeente Tilburg ruimte werd geboden om de functie van de Driekoningenkerk te verkennen, is Thea op bezoek gegaan bij de andere gebedshuizen. Via deze bezoeken ontstond er contact en werden er overleggen georganiseerd, die ze 'begrip' noemden. Het idee ontstond om een multireligieuze ontmoetingsplek te organiseren. Dit paste goed bij het veranderende Tilburg Noord, dat ondertussen steeds meer geloofsstromingen kende. Uiteindelijk stonden de andere groepen er ook voor open om elkaar te ontmoeten en versterken, waardoor Het Ronde Tafelhuis is ontstaan.

"We weten allemaal dat mensen niet alleen hun koffer, maar ook hun God meenemen als ze naar een ander land gaan. Waarom zouden we die mensen dan niet ook een plek geven in Tilburg Noord?" – Thea, Het Ronde Tafelhuis

Op de vraag waarom Thea het als persoon belangrijk vindt om verschillende groepen bij elkaar te brengen en daar zelf actief aan bij te dragen, vertelt ze dat ze in de loop der jaren heeft gezien dat er scheidsmuren tussen verschillende groeperingen staan. Deze worden overeind gehouden door misverstanden en het feit dat men elkaar niet kent, legt ze uit. Met het oog op de toekomst vindt ze het belangrijk om daar iets aan te doen, want het is volgens haar niet nodig dat die scheidsmuren zo hoog zijn. Het contact willen maken met andere (religieuze) groepen en daarvoor iets betekenen is iets wat Thea altijd heeft gedaan: het is een onlosmakelijk onderdeel van het parochiewerk. Op de vraag of een initiatief als Het Ronde Tafelhuis de scheidsmuren kan helpen slechten, antwoordt ze dat het een klein beetje helpt en het zeker niet slechter maakt.

OPGROEIEN IN EEN SFEER VAN WANTROUWEN NAAR DE OVERHEID

Een drukbezochte activiteit binnen Het Ronde Tafelhuis is het VerWijsspreekuur: tijd die vrijwilligers vrijmaken om mensen te helpen met uiteenlopende vragen. Dit spreekuur vindt zowel plaats bij Het Ronde Tafelhuis als bij Ouderkamer de Dirigent, en ook Stichting Leergeld schuift geregeld aan. Zo wordt het laagdrempelig voor ouders om hulp te vragen. Het succes, en daarmee de behoefte, is duidelijk. Ook het UWV en de gemeente zelf sturen mensen naar het spreekuur. ‘De omgekeerde wereld’, benoemt Thea dat. Er komen ook veel mensen op het spreekuur die eigenlijk ergens anders geholpen moeten worden, maar er daar niet uit komen. Het gemeentelijk loket waar zij terecht komen heeft dan bijvoorbeeld de barrière van een telefonisch keuzemenu, een wachtlijst van een kwartier of slechts de optie om online informatie te krijgen. Voor mensen die de taal niet (voldoende) machtig zijn, werkt dat niet. Thea ziet dat als een zorgwekkende ontwikkeling: er zijn zo veel mensen die niet de hulp of informatie krijgen die ze nodig hebben en zouden moeten krijgen, waardoor hele groepen mensen - en hun kinderen - opgroeien in een sfeer van wantrouwen jegens de overheid en samenleving. Ze hebben het idee dat de overheid niks voor ze doet. Zo voelen veel zich niet gehoord en gezien. Thea ziet ook hoe zij anders wordt behandeld in het openbaar, dan bijvoorbeeld een collega met een hoofddoek

waar haar kind bij staat. Door zulke gevallen maakt ze zich zorgen om de toekomst.

Persoonlijk heeft Thea weinig moeite met de overheid, maar dat komt omdat ze de overheid ook niet nodig heeft, geeft ze aan. Dat geldt niet voor sommigen in haar omgeving. Zo ziet ze dat juist de mensen die ondersteuning het hardst nodig hebben, ingewikkelde paden moeten bewandelen om die hulp aan te vragen.

“Daarmee groeit mijn vertrouwen in de overheid niet. Ik ben het er ook zeker mee eens dat de bestuurscultuur in Nederland moet veranderen, wat dat betreft vind ik de aanloop naar de komende verkiezingen buitengewoon interessant.” – *Thea, Het Ronde Tafelhuis*

DRUPPELSGEWIJZE SPELDENPRIKJES

Kunnen initiatieven die sociale cohesie bevorderen, zoals Het Ronde Tafelhuis, helpen om het wantrouwen in de overheid te laten afnemen? Thea ziet een druppelsgewijs effect: iedere keer dat ze iemand doorstuurt naar de gemeente en ze wél geholpen worden is er weer een positieve ervaring bij. Het Ronde Tafelhuis heeft goed contact met de gemeente en daar worden deze zorgen ook gedeeld.

NOORD VERSUS DE REST

Als de verschillen tussen de Noordse noordelijke buurten ter sprake komen, benoemt Thea dat Heikant een gemengdere groep mensen heeft dan Quirijnstok en Stokhasselt. Het is alleen niet zo dat alleen rijkere bewoners zijn in Quirijnstok, ook Stokhasselt heeft een ‘goudkust’. Deze problemen in Stokhasselt worden niet als zeer zichtbaar ervaren, behalve ‘Té jonge gasten die in te dure auto’s rijden’. Brede zorgen, zoals over ronselpraktijken voor drugshandel onder kinderen en jongeren, worden besproken met de gemeente en andere maatschappelijke organisaties. Zowel Thea als Els bevestigen dat er een scheiding wordt gevoeld tussen Tilburg Noord en het centrum. Bijna een letterlijke, er moet een kanaal overbrugd worden om in Noord te komen. Toch is het een soort psychologische grens, want ook in andere Tilburgse wijken is armoede en gerelateerde

problematiek te vinden. In realiteit is Tilburg Noord ook gewoon een wijk, net als elke andere, geeft Els aan. De vrienden en familie van Thea en Els wonen niet per se in Noord, maar ook buiten Tilburg, Brabant of Nederland.

TIJD VOOR VERANDERING

Zowel Thea als Els geven aan dat ze makkelijk wennen aan nieuwe situaties en vertrouwen hebben in de toekomst. Thea zet daar wel een kanttekening bij: ze heeft vertrouwen in haar eigen toekomst, maar minder voor de samenleving. Het wantrouwen in elkaar en in de overheid baart haar zorgen. Ondertussen is Thea aan haar eigen toekomst aan het werken: de laatste tijd is ze langzaamaan minder aan het werk, ter voorbereiding op haar pensioen. Daarvoor vestigt ze haar hoop op Els, zij mag het stokje overnemen. Els is in haar leven ook een verandering begonnen: gaan zwemmen om gezonder te leven.

WERKNEMER HET RONDE TAFELHUIS – SACDYA FARAH

Sacdya werkt sinds 2019 als coördinator van de Wereldkeuken bij Het Ronde Tafelhuis. Sacdya komt oorspronkelijk uit Somalië en woont sinds 1999 in Tilburg Noord. Ze vertelt dat ze prachtig woont met haar gezin in de Heikant. Ze heeft veel contacten in Noord; wanneer ze in het winkelcentrum loopt, komt ze continu bekenden tegen waar ze een praatje mee maakt. Ook haar burens kent ze goed. De meeste vrienden wonen in Tilburg Noord en haar familie woont buiten Tilburg.

Toen Sacdya in Tilburg kwam, wist ze niet waar ze moest beginnen. Doordat ze een uitkering aanvraag moest ze haar best doen om de arbeidsmarkt op te gaan. Dat was niet makkelijk, ze had geen ervaring hier en geen diploma. Twee jaar lang moest ze via de gemeente een integratietraject volgen, wat volgens haar niet heel waardevol was. Daarna mocht ze vrijwilligerswerk gaan doen. Via-via kende ze Het Ronde Tafelhuis al en daarom begon ze hier als vrijwilliger.

SUUQ DE MARKT OP

In diezelfde tijd was Sacdya voorzitter van een kookclub van Somalische dames, een initiatief van Het Ronde Tafelhuis. In eerste instantie werd er alleen gekookt voor de eigen club, maar Thea gaf Sacdya het idee en de ruimte om breder te denken. Dit eten kan ook gedeeld en geproefd worden met anderen! Het idee werd een steeds groter succes, en daarom werd een stichting opgericht, ‘Suuq de markt op’. Dit is een samenstelling en woordspeling: suuq is het woord voor markt in Somalië. De ambitie groeide en daarmee de wens om ook andere culturen aan de keuken toe te voegen. Zo is de Wereldkeuken ontstaan. De Wereldkeuken is inmiddels uitgegroeid tot veelgevraagde catering en vaste waarde in Het Ronde Tafelhuis: elke weekdag wordt er soep en een maaltijd geserveerd, om gezellig ter plekke op te eten of om af te halen.

LEVENSVÉRANDERING

Nu is Sacdya in dienst als coördinator: ze regelt de administratie, de afspraken en de aansturing van de vrijwilligers die de keuken runnen. Actief zijn in Het Ronde Tafelhuis heeft voor Sacdya heel veel veranderd: ze heeft cursussen en trainingen gevolgd, ervaring opgedaan, is zelfverzekerder en blijer geworden. Dat komt omdat ze nu ook veel voor de maatschappij doet en voor anderen klaarstaat. Ook heeft ze meer contact met veel mensen. Niet alleen in de wijk, maar ook in de rest van de stad, bij de gemeente en bij andere instellingen. Naar eigen zeggen kent ze nu meer verschillende mensen dan ze ooit heeft gekend.

4.5 Omgevingsmanagers Abdelkader Barkane en Koen Wilsing

Abdelkader en Koen zijn beiden relatief recent aangetreden als omgevingsmanagers in Tilburg Noord. Abdelkader heeft uitgebreide ervaring bij de gemeente en een achtergrond in gebiedsontwikkeling. Hij heeft verschillende functies als projectleider gehad, maar steeds meer affiniteit ontwikkeld met maatschappelijke impact en daarom de overstap gemaakt naar omgevingsmanager. In het begin was het zoeken naar de invulling van de functie, omdat hij geen achtergrond heeft in het sociaal domein, maar wat hielp is dat hij privé al een groot netwerk had in de wijk. Jarenlang is Abdelkader actief geweest als bestuurslid bij een van grootste moskeeën in Tilburg. Koen is van huis uit socioloog en gewerkt met arbeidsmarktbeleid en onderwijs, waardoor zij elkaar aanvullen in hun functie als omgevingsmanager. Dit helpt bij de opgaven die nu spelen, want dat vraagt om een multidisciplinaire en integrale benadering. Met hun gecombineerde expertise en ervaring is het voor hen dan ook vanzelfsprekend om beleidsterreinen te koppelen en te denken vanuit de opgave, in plaats van te denken vanuit de sectorale afbakening van en binnen organisaties.

Werkwijze binnen de gemeente

Sinds het collegebesluit om wijkgericht te gaan werken heeft de functie als omgevingsmanager meer momentum gekregen. Abdelkader geeft aan dat het doorlopen van het politieke proces perspectief biedt. Hij wordt ‘gedwongen’ om na te denken over wat ieders rol is in Tilburg Noord, en niet alleen de rol van de ander maar ook de gemeente zelf. Koen vertelt dat de geografische afbakening van het wijkgericht werken zorgt voor meer focus. Er kan beter worden ingespeeld op de problematiek in een gebied en op basis daarvan prioriteren wat nodig is. Het collegebesluit heeft het gemakkelijker gemaakt om de juiste collega's te betrekken, geeft Koen aan.

De omgevingsmanagers zien het ook nadrukkelijk als hun rol om de verbindende schakel te zijn tussen wat er ‘buiten’ nodig is en de grote organisatie die achter hen staat.

“Er werken meer dan 2.000 collega's hier in huis, maar het is niet de bedoeling dat al die 2.000 collega's straks de wijk ingaan om met hun beleidsambities allerlei dingen te gaan doen. Het is ook zaak dat je op het juiste moment, op de juiste plek, de juiste dingen doet en het is wel aan ons om te bepalen waar we op prioriteren en hoe we ervoor zorgen dat alles op een beetje op elkaar inhaakt.” – Koen, Gemeente Tilburg

Waar nu aan gewerkt wordt is een langetermijnvisie voor de wijk: niet ad hoc inspelen op deelopgaven, maar het grote plaatje bekijken en bepalen wat er nodig is om de opgaven het hoofd te bieden die nu spelen en die in de toekomst nog op de wijk af komen. De vorming van gebiedsteams is een belangrijke schakel daarin. Multidisciplinaire teams, samengesteld vanuit verschillende organisaties die in de wijk actief zijn en die dichtbij, in de wijk werken. Het doel is meerledig; betere samenwerking en afstemming tussen de verschillende actoren, een sterke informatiepositie over wat er speelt in de wijk en contact opbouwen dat het mogelijk maakt bewoners te betrekken en betrokken te houden.

4.6 Buurtondersteuner Mariët van de Laar

Mariët is sinds 2019 buurtondersteuner in de buurt Vlashof, een onderdeel van de wijk Heikant, midden in Tilburg Noord. Hiervoor bestond de functie buurtondersteuner nog niet en was zij, net als veel collega's, sociaal werker, waarbij ze zich richtte op de gemeenschapsvorming zoals ze nu ook doet in haar rol als buurtondersteuner. Ondertussen werkt zij al 11 jaar in Tilburg Noord. Na al die jaren zou Mariët het werk en de mensen nog steeds niet willen en kunnen

missen. De contacten die ze legt als professional zijn échte connecties met échte mensen.

Werkwijze

Haar opdracht als buurtondersteuner is breed: werken aan alle leefbaarheidsgebieden waar sprake is van achterstand. Ze maakt die opdracht zelf concreter langs twee lijnen: verbetering aanbrengen in de leefomgeving en mensen in hun kracht zetten. Hiermee hoopt ze een veiliger en prettiger leefklimaat tot stand te brengen in de directe omgeving én achter de voordeur. Idealiter werkt Mariët met een vrije en open blik is, zonder van tevoren alles vast te leggen in doelen en agenda's. Ze zoekt de plekken waar al beweging is, waar energie zit en daar gaat ze in gesprek om te kijken of ze mensen bij elkaar kan brengen op basis van gemeenschappelijkheden. Het is niet altijd gemakkelijk om gemeenschappelijkheden tussen mensen te vinden. Als je probleemgericht kijkt, dan vind je ze wel: afval is bijvoorbeeld een onderwerp waar mensen in de Vlashof vrij unaniem ontevreden over zijn. Dat zijn echter geen onderwerpen waar een gemeenschap van op gang komt. Dat lukt wanneer je zoekt naar kansen en krachten. Deze werkwijze betekent dat je als professional jezelf voor langere tijd aan een gebied moet verbinden. Aan de ene kant om zicht te krijgen op wat er leeft in het gebied, wat er nodig is en waar de energie zit. Aan de andere kant om de bekendheid en het vertrouwen te laten ontstaan die nodig zijn om een laagdrempelig aanspreekpunt te worden voor mensen. Zo kloppen ze ook daadwerkelijk bij je aan wanneer er problemen zijn.

“Dat wat goede sociaal werkers maakt, is dat ze voor een groot gedeelte zichzelf inzetten als instrument. Je kunt dat dan kneden en trainen en leren, vooral veel ervaring opdoen, maar ja, dat is het wel.” – Mariët, *ContourdeTwern*

Wanneer we spreken over buurtbetrokkenheid benoemt Mariët dat in haar ervaring betrokken zijn bij je eigen leefomgeving sowieso voor ieder individu iets doet.

“Het gevoel hebben zinvol bezig te zijn en van betekenis te zijn voor een ander maakt dat je zelf ook iets gelukkiger wordt, dat je gevoel van eigenwaarde iets stijgt. Op het moment dat mensen zich mee in willen zetten voor die kleine omgeving waarin ze leven, staan ze daar ook makkelijker open voor, als daar dan een professional zich op de goede manier in beweegt, dat ze makkelijker openstaan voor eventuele verdere hulp. En bij sommige mensen zie je dat als je ze op het juiste moment tegenkomt en ze zijn al enigszins betrokken op die kleine omgeving, ze dus stappen kunnen maken en door kunnen groeien. Van aanschuiven bij een activiteit naar ‘Wil jij niet de koffieman worden?’ naar ‘Wil je niet ook vrijwilliger worden?’ – Mariët, *ContourdeTwern*

Zo kan het aansluiting bij een activiteit een opstap zijn naar verdere zelfontplooiing of persoonlijke ontwikkeling. Ze merkt daarbij wel op dat er een verandering lijkt te zijn opgetreden sinds de coronacrisis. Verharding en individualisering zijn termen die daarbij passen, naast de toegenomen drukte die veel mensen ervaren in de veeleisendheid van het dagelijks leven. Mensen lijken een andere afweging te maken dan voorheen; elke vraag die betrekking heeft op iets doen voor een ander of de omgeving, wordt langs de lat van de kosten en baten voor het individu gelegd. Terwijl gemeenschappelijkheid en iets voor elkaar doen 25 jaar bijvoorbeeld geleden veel vanzelfsprekender was, volgens Mariët. Ze benoemt de ontwikkeling dat groepen steeds harder tegenover elkaar komen te staan, bijvoorbeeld op basis van politieke standpunten, religie of sociale ongelijkheid. Ze merkt dat wanneer er iets niet lekker loopt tussen bewoners, er snel verharding optreedt doordat men elkaar minder gunt of het oneens is met de mening van de ander. Het gesprek gaat dan niet meer om de rondslingerende

spullen op de galerij, maar om het feit dat de ene buur ‘een uitkering trekt van het belastinggeld van de andere hardwerkende buur’. Ze ziet daarin duidelijke verschillen met een aantal jaren geleden.

Over de mensen in de wijk

Mariët omschrijft Tilburg Noord als een wijk in beweging en met kansen:

“Een wijk waarin ik het heel knap vind dat zo veel nationaliteiten samenleven en elkaar op heel veel vlakken toch ook wel weten te vinden. Als een heel groene wijk nog steeds. Als een wijk waarin grote verschillen zitten, hoe men kwalitatief kan wonen. Ook wel als een wijk waar je steeds meer tegenstellingen ziet in de kansen die mensen hebben, in één en dezelfde wijk.” – *Mariët, ContourdeTwern*

Binnen die wijk bestaan grote verschillen tussen mensen en mogelijkheden en Mariët noemt in dat verband de samenstelling op basisscholen in de wijk. Steeds meer kinderen uit Quirijnstok -het ‘rijkere’ deel van Tilburg Noord- gaan naar een basisschool buiten de wijk, in andere delen van Tilburg of in Berkel-Enschot. Ouders die in Stokhasselt of de Vlashof wonen, zijn gemiddeld genomen meer gebonden aan de wijk. Hun kinderen gaan dus wel in Tilburg Noord naar de basisschool, wat betekent dat de concentratie van onder andere armoede-problematiek, waar in Stokhasselt sprake van is, ook doorsijpelt in het primair onderwijs. Daarnaast onderstreept Mariët het belang van ontmoetingsplekken. De Vlashof heeft geen eigen voorzieningen en kent dus niets gemeenschappelijks, wat wel cruciaal is voor samenleven en leefbaarheid. Er was ooit het plan om van het winkeltje bij de benzinepomp iets te maken, maar dat is niet gelukt. Inmiddels is er de inloop in de garageboxen onder de Sibeliusflat, waar in ieder geval een deel van de buurt elkaar regelmatig vindt.

“Als je zegt: waar begint beter samenleven? Nou, dat is met iets gemeenschappelijks, daar waar mensen elkaar tegenkomen. Waar je de kinderen naar school brengt of in de supermarkt of bij de huisarts in de wachtkamer, of bij een sportclubje.” – *Mariët, ContourdeTwern*

In de nieuwe (gemeentelijk) overlegstructuren waar vooral gepraat maar onvoldoende tot actie komt, zie Mariët een risico. Toen de energieprijzen in 2022 plotseling hard stegen, is er vanuit het team waar Mariët deel van uitmaakt snel actie ondernomen: er werd voorlichting over energiebesparende maatregelen georganiseerd op bekende ontmoetingsplekken in de wijk. Ook werden de isolatiematerialen, die de gemeente bekostigde voor bewoners, naar Noord gehaald, zodat mensen deze dichtbij konden ophalen.

“Een QR-code scannen, dan nog ingewikkelde dingen moeten doen en dan naar de Gamma moeten rijden om die spullen op te halen, dat is voor veel mensen hier niet reëel.” – *Mariët, ContourdeTwern*

5 Nawoord

Tijdens de uitvoering van dit onderzoek naar buurtinitiatieven hebben we veel gezien, verschillende mensen gesproken, uiteenlopende initiatieven en activiteiten bezocht. We ontdekten dat mensen cruciale schakels kunnen zijn; **buurtverbinders**. Overal zijn we met open armen ontvangen; iedereen wilde vertellen over 'hun' Tilburg Noord en overal mochten we meedoen. Niet ieder project biedt ons als onderzoekers de kans om gezellig aan te schuiven bij de koffie, huisgemaakt lekkers te proeven, te dansen op een muziekavond in het wijkcentrum of met betrokken mensen te filosoferen over de toekomst van de samenleving. Dat alleen al maakte dit onderzoek voor ons waardevol. Maar de waarde is groter; wat we hebben opgehaald in deze kleinschalige, kwalitatieve casestudy laat zien hoe **verbondenheid** eruit ziet in een wijk als Tilburg Noord. In het analyse-hoofdstuk hebben we factoren aangewezen die daarin cruciaal lijken en antwoord gegeven op de onderzoeksvragen. Graag brengen we nog vier belangrijke inzichten voor het voetlicht in dit nawoord.

Ten eerste willen we extra **aandacht** geven aan de betrokken mensen die we hebben gesproken. Deze verbinders, zowel bewoners als professionals, zetten zich met volle overgave in voor buurt en buur. Doordat deze mensen bekend staan als verbinders in een achterstandswijk, worden ze vaak bevraagd door media en onderzoekers. Dat heeft hen er niet van weerhouden om ook voor ons de deur open te zetten en zich eerlijk uit te spreken. Daarom willen we deze mensen natuurlijk van harte bedanken, én de oproep doen aan de lezer om aandacht te geven aan deze initiatieven of de buurtverbinders in de eigen omgeving. Deze mensen zetten zich dagelijks in om het leven van anderen te verbeteren. Zij kunnen altijd ondersteuning gebruiken, of dat nu is als vrijwilliger, door kleding te schenken of door (online) aandacht te genereren voor de initiatieven. Kijk hiervoor op de website of social media van de initiatieven: [Tira Mi Su](#), [Het Ronde Tafelhuis](#), [De Huiskamer](#) en de [Noordraad](#).

Ten tweede benadrukken we de constatering dat het **succes** van deze initiatieven afhangt van de inzet van de mensen zelf en de verbindingen tussen mensen. De sociale kracht, laagdrempeligheid en positiviteit van de buurtverbinders maken of breken het initiatief. Doordat iedere verbinder dit op zijn/haar eigen manier doet,

is het belangrijk om hier als overheid ruimte voor te maken en contact mee te zoeken. Door te investeren in deze verbinders wordt een impuls gegeven aan de mensen en plekken waar al energie zit. Zo kunnen ook nieuwe initiatieven opbloeien of bestaande activiteiten doorgezet worden, als de originele initiatiefnemers niet meer in de gelegenheid zijn zich in te zetten.

Ten derde bieden deze verbinders een **kans** om te leren van de praktijk en te zien waar eventuele **oplossingen voor onvrede** richting de overheid en instanties liggen. In tijden van tanend vertrouwen in de overheid en de weerklink van onvrede hierover in de recente verkiezingsuitslag, is het zicht van deze verbinders op waar het systeem spaak loopt, van verhelderende waarde. Juist door dicht bij de effecten van de hedendaagse transitie te staan, wordt duidelijk hoe een brug geslagen moet worden. Deze verbinders zijn van groot belang voor het herstellen van het vertrouwen in elkaar én de overheid.

Ten vierde blijkt uit dit onderzoek dat de verbinders in Tilburg Noord buurtbewoners mogelijk een **opstapje** geven naar een meer redzaamheid in het leven van mensen. Ook versterken ze de sociale cohesie en vertrouwen in de buurt. In deze rapportage hebben we laten zien hoe dat in de praktijk werkt, specifiek in Tilburg Noord. Nu zijn we benieuwd hoe dat op andere plekken werkt; spelen daar dezelfde factoren een rol, ontstaan daar dezelfde mechanismen die zorgen voor verbondenheid? En zijn daar dezelfde knelpunten, die het lastig maken om verbondenheid te creëren en te behouden? Voor een vervolgonderzoek is het dan ook relevant om de inzichten uit Tilburg Noord te vergelijken met andersoortige plekken, zoals in een dorp, een andere regio, een andere subcultuur of vraagstukken.

Tot slot willen we nogmaals onze grote dank uitspreken aan alle mensen in Tilburg Noord die hebben meegewerkt aan dit onderzoek. Dank voor de tijd, gastvrijheid en openheid. Zonder jullie hadden we dit kleurrijke beeld van Tilburg Noord niet kunnen schetsen.

December 2023

6 Bronnen

Adviescommissie Versterken Weerbare en Democratische Rechtsorde (VWDR). (2023). *Koester de democratie! Een dringende oproep om de democratische rechtsorde weer voor iederéén te laten werken*, gedownload via <https://adviescommissie-vwdr.nl/> op 4 december 2023.

Bakker, E., Thijssen, L., & Portegijs, W. (2023). *Samenleving in beweging. Diversiteit en sociale cohesie nader beschouwd*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Blanken, M., Dingemans, E., Verhoeven, L. & Paenen, S. (2020). *Veranderende kracht van Brabant: Onderzoek naar veerkracht & actiebereidheid in een bijzondere tijd*. Tilburg: Het PON & Telos.

Blanken, M., & Verhoeven, N. (2023). *Ervaren Brede Welvaart, Hoe Brabanders de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen in 2022*. Tilburg: Het PON & Telos.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (2023). Niet-Westerse achtergrond. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/10/jonge-asielmigranten-vaker-naar-vwo-havo-dan-andere-niet-westerse-migranten/niet-westerse-achtergrond>, geraadpleegd op 8 september.

Clark, T., Foster, L., Sloan, L., & Bryman A. (2021). *Bryman's Social Research Methods*. Sixth Edition. Oxford: Oxford University Press.

Putters, K., (2022). *Essay De menselijke staat*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) & College voor Rijksadviseurs (CRA). (2023). Ruimte maken voor ontmoeting. *De buurt als sociale leefomgeving*. Den Haag: RVS & CRA.

Van den Brink, G. J. M., van Hulst, M. J., de Graaf, L. J., & van der Pennen, T. (2012). *Best persons en hun betekenis voor de Nederlandse achterstandswijk*. Meppel: Boom Lemma uitgevers.

Van Pelt, M., & Ročak, M. (2023). 'Veerkracht nader beschouwd' in: *Vakblad Sociaal Werk*, 24, pp. 5-9.

Wijkagenda Noord - Gemeente Tilburg. (2023). <https://www.tilburg.nl/gemeente/stad-en-dorpen/en-dorpen/wijken/wijk-en-dorpsagendas/wijkagenda-noord/>

Over Het PON & Telos

Maatschappelijke besluitvorming verbeteren

Wij zijn een sociale kennisonderneming in het hart van de samenleving. We beschouwen het als onze opdracht om maatschappelijke besluitvorming te verbeteren. Dat doen we door wetenschappelijke kennis met kennis van de praktijk te verbinden. We zijn van data, feiten en cijfers, maar geven die altijd een gezicht. Waarbij iedere stem telt. Voorkeuren en meningen halen we op, onderzoeken we, analyseren we en duiden we. Met prikkelende aanpakken en innovatieve methoden. Daarbij zijn we altijd gericht op duurzaamheid: de harmonieuze verbinding tussen sociale, ecologische en economische doelstellingen. Zo dragen we bij aan de kwaliteit van samenleven, nu en in de toekomst.

Met een multidisciplinair en creatief team van bijna 30 adviseurs en onderzoekers werken we vooral voor lokale en regionale overheden in Nederland (met een sterke kennispositie in Noord-Brabant), maar ook voor corporaties, banken, zorg- en welzijnsinstellingen, fondsen en maatschappelijke organisaties. We werken daarbij intensief samen met universiteiten en andere kennisinstellingen en zijn officieel partner van Tilburg University. Met onze kennis en inzichten adviseren we beleidsmakers en bestuurders. Zodat ze afgewogen keuzes kunnen maken. Zodat ze bestuurlijk kunnen vernieuwen. En zodat ze een positieve impuls kunnen geven aan de samenleving van morgen.

HET
pon|telos

Stationsstraat 20c
5038 ED Tilburg
+31 (0)13 535 15 35
info@hetpon-telos.nl
hetpon-telos.nl

OPGERICHT IN
1947

GEVESTIGD IN
TILBURG

KENNISONDERNEMING

STICHTING ZONDER WINSTOOGMERK

AANTAL MEDEWERKERS

35

INTENSIEVE SAMENWERKINGEN

MET UNIVERSEITEN EN ANDERE
KENNISINSTELLINGEN

EXPERTISE

- > PARTICIPATIE & GOVERNANCE
- > WOON- & LEEFOMGEVING
- > DUURZAAMHEIDSTRANSITIES
- > SOCIAAL DOMEIN & ARBEID
- > CULTUUR & ERFGOED
- > DUURZAAMHEIDSImpact
- > DATA EN METHODEN

ONZE OPDRACHTGEVERS

- > PROVINCIES
- > GEMEENTEN
- > ZORG- EN WELZIJNSINSTELLINGEN
- > FONDSEN
- > BANKEN

HET **pon|telos**